

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan neuvoston puitteissa Torinossa vuonna 1961 tehdyn Euroopan sosiaalisen peruskirjan sekä siihen Strasbourgissa vuonna 1988 tehdyn lisäpöytäkirjan.

Peruskirjassa sopimuspuolet hyväksyvät taivoitteekseen olosuhteet, joissa sosiaaliset oikeudet taataan kaikille ilman rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, uskontoon, poliittiseen mielipiteeseen, kansalliseen syntyperään tai sosiaaliseen alkuperään perustuvaa syrjintää.

Peruskirja tuli kansainvälisesti voimaan 26 päivänä helmikuuta 1965. Suomen osalta peruskirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun hyväksymiskirja on talletettu. Peruskirjaan liittyvän lisäpöytäkirjan on allekirjoittanut 12 valtiota, mutta se ei ole tullut vielä kansainvälisesti voimaan. Esitykseen sisältyy lakiehdotus peruskirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin peruskirjakin.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Kun Euroopan neuvosto päätettiin perustaa vuonna 1949, järjestön tulevat jäsenvaltiot sitoutuivat nimenomaisesti kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja suojaamaan yksilön perusvapauksia. Vuonna 1950 allekirjoitettu yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 18—19/1990) on Euroopan neuvoston keskeisimpiä sopimuksia. Se suojaa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia ja lisäksi tarjoaa järjestelmän sen täytäntöönpanon valvomiseksi. Ihmisoikeusyleissopimus kattaa kuitenkin vain kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet. Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 tehty sosiaalinen peruskirja on ihmisoikeusyleissopimuksen vastine taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien alalla. Peruskirjaa täy-

dentää Strasbourgissa 5 päivänä toukokuuta 1988 tehty lisäpöytäkirja.

Peruskirja tuli kansainvälisesti voimaan 26 päivänä helmikuuta 1965. Peruskirja on avoin vain Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, joista kaikki muut paitsi Belgia, Liechtenstein, Luxemburg, Suomi, Sveitsi, San Marino ja Portugali ovat sen ratifioineet tai hyväksyneet. Viimeksimainituista muut paitsi Liechtenstein ovat kuitenkin allekirjoittaneet peruskirjan. Lisäpöytäkirjan on allekirjoittanut 12 valtiota, mutta ainoastaan Ruotsi on ratifioinut sen, joten se ei ole tullut vielä kansainvälisesti voimaan. Suomi allekirjoitti peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjan 9 päivänä helmikuuta 1990.

Verrattaessa sosiaalisen peruskirjan järjestelmää Yhdistyneiden Kansakuntien taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 6/76) on sopimuksissa paljon yhtäläisyyksiä,

mutta myös eroavaisuuksia. Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus on luonteeltaan lähinnä ohjelmallinen; se ei sido valtioita siten, että sen olisi ylläpidettävä tai ryhdyttävä joihinkin määrättyihin lainsäädäntötoimiin, vaan sisältää yleisen velvoitteen, jonka mukaan yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet huomioidaan lainsäädäntöä kehitettäessä. Peruskirjan luonne on yksityiskohtaisempi ja sisältää velvoitteet sopimuksessa yksilöityjen oikeuksien takaamisesta asiantuntijakomitean ja ministerikomitean tulkintojen mukaisesti.

Ulkoasiainministeriö on pyytänyt sosiaaliseen peruskirjaan ja sen lisäpöytäkirjaan liittymisestä lausunnot sisäasiainministeriön ulkomaalaiskeskukselta, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, työministeriöltä, kansaneläkelaitokselta ja työmarkkinajärjestöiltä. Nämä tahot ovat osallistuneet myös ulkoasiainministeriön johdolla pidettyihin neuvotteluihin, joissa on pohdittu peruskirjan ratifiointiedellytyksiä. Suomalainen virkamiesvaltuuskunta, joka koostui ulkoasiainministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, työministeriön ja kansaneläkelaitoksen edustajista, vieraili Strasbougissa keskustellessaan Euroopan neuvoston sihteeristön asiain- tuntijoiden kanssa Suomen lainsäädännön suhteesta peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjan määräyksiin. Peruskirjaan liittymistä koskeva hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä yhteistyössä sisäasiainministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja työministeriön kanssa.

2. Peruskirjan ja lisäpöytäkirjan pääasiallinen sisältö

2.1. Suojatut oikeudet ja peruskirjan rakenne

Peruskirjassa taataan valtion lainkäyttövalan piirissä oleville henkilöille seuraavat oikeudet: oikeus työhön, oikeudenmukaisiin työsuhteen ehtoihin ja turvallisiin ja terveellisiin työolosuhteisiin, oikeus kohtuulliseen palkkaan, järjestäytymis- ja kollektiivinen neuvotteluoikeus, lasten ja nuorten oikeus erityissuojeluun, työssäkäyvien naisten oikeus suojeluun, oikeus aamatinvalinnanohjaukseen ja ammatilliseen koulutukseen, oikeus terveyden suojeluun ja sosiaaliturvaan, oikeus sosiaali- ja lääkintäapuun, oikeus käyttää sosiaalipalveluja, fyysi-

sesti tai psyykkisesti vammaisten oikeus ammatilliseen koulutukseen tai kuntoutukseen ja sosiaaliseen sopeutumiseen, perheen oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun, äitien ja lasten oikeus sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun, oikeus olla ansiotyössä toisen sopimusvaltion alueella ja siirtotyöläisten oikeus suojeluun ja apuun.

Peruskirjaan sisältyy viisi osaa. I osassa esitetään 19 kohtaa sisältävä yleisluontoinen luettelo peruskirjan kattamista oikeuksista, joita sopimuspuolet sitoutuvat pitämään yhteiskunnallisena tavoitteenaan.

II osassa luetellaan oikeudet, jotka jäsenyivät ryhmiin seuraavasti: 1—4 artiklat käsittelevät työoloja, 5—6 artiklat ammatillista yhdistymistä, artiklat 7—8 sekä 11—17 työntekijöiden sekä eräiden muiden ryhmien oikeuksia ja suojelua. Ammatillisen koulutuksen kysymyksiä käsitellään 9, 10 ja 15 artiklassa ja ulkomaa- laisten työntekijöiden asemaa 18 ja 19 artiklas- sa.

III osaan sisältyy vain 20 artikla, jonka mukaan sopimuspuolen on peruskirjaan liittymisensä annettava selitys, jonka mukaan se ilmoittaa olevansa sidottu vähintään 10 artiklaan tai 45 kohtaan peruskirjan II osassa. Näiden tulee sisältää myös vähintään viisi tässä artiklassa luetelluista keskeisistä artikloista.

IV osaan sisältyvät peruskirjan täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Täytäntöönpano perustuu sopimuspuolten antamiin kansallisiin raporteihin. V osaan sisältyvät tavanomaiset loppumääräykset sekä määräykset peruskirjan soveltamisesta hätä- tai sotatilan aikana.

Peruskirjaan liittyvä lisäpöytäkirja takaa seuraavat neljä oikeutta: oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun työ- ja ammattiasioissa ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää, työntekijöiden oikeus tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin, työntekijöiden oikeus osallistua työsuhteita ja työympäristöä koskevien päätösten ja parannusten tekemiseen ja iäkkäiden henkilöiden oikeus sosiaaliseen suojeluun.

Sekä peruskirjaan että sen lisäpöytäkirjaan kuuluu liite, joka muodostaa näiden olennaisen osan. Liitteet sisältävät joihinkin peruskirjan ja lisäpöytäkirjan määräyksiin liittyviä erityisiä tulkintaohjeita. Liitteiden sisältö on käsitelty yksityiskohtaisissa perusteluissa kyseisten artiklojen yhteydessä.

2.2. Peruskirjan kansainvälinen valvontajärjestelmä

Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen valvontajärjestelmä perustuu yksilö- ja valtiovalituksiin. Sosiaalisten oikeuksien erilaisesta luonteesta johtuen peruskirjan valvonta ei ole oikeudellista. Valvonta on uskottu neljälle Euroopan neuvoston valvontaelimelle ja perustuu sopimuspuolten kahden vuoden välein Euroopan neuvoston pääsihteerille toimittamiin raportteihin.

Raportit tutkii ensin asiantuntijakomitea, jossa on enintään seitsemän kahdeksi vuodeksi kerrallaan valittua jäsentä. Raporttia käsitellään asiantuntijakomitean johtopäätösten pohjalta edelleen hallitustenvälisen sosiaalikomitean alakomiteassa ja neuvoo-antavassa yleiskokouksessa. Raportointimaan työnantaja- ja työntekijäjärjestöillä on mahdollisuus osallistua tarkkailijana raportin käsittelyyn alakomiteassa. Lopuksi raporttia käsittelee Euroopan neuvoston ministerikomitea, joka voi antaa sopimuspuolille tarvittaessa suosituksia. Suositusten tarkoituksena on ohjata kansallista lainsäädäntötyötä ja -käytäntöä peruskirjan määräykset paremmin täyttävään suuntaan.

Euroopan neuvostossa on käyty keskustelua peruskirjaan sisältyvien oikeuksien liittämisestä Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen valvontajärjestelmään, joka mahdollistaisi yksilövalitukset myös silloin, kun valtion epäillä rikoneen peruskirjan määräyksiä. Nämä suunnitelmat eivät ole kuitenkaan saaneet toistaiseksi riittävää kannatusta Euroopan neuvostossa.

3. Peruskirjan ja lisäpöytäkirjan suhde Suomen lainsäädäntöön

Peruskirja ja lisäpöytäkirja ilmentävät pitkälti samaa eurooppalaista oikeusperinnettä, jolle Suomenkin oikeusjärjestys perustuu.

Peruskirja jakaantuu viiteen osaan, joista kaksi ensimmäistä sisältää peruskirjan materiaaliset velvoitteet. Peruskirjaan liittyvän valtion on hyväksyttävä tavoitteekseen kaikkien I osassa lueteltujen oikeuksien ja periaatteiden toteuttaminen. II osan määräyksistä voidaan III osan määrittämässä rajoissa valita ne sopimusmääräykset, joihin valtio haluaa sitoutua. Peruskirjan sopimuspuolen on peruskirjaan liittyessään annettava selitys, jonka mukaan se ilmoittaa olevansa sidottu vähintään 10 artik-

laan tai 45 kohtaan peruskirjan II osassa. Osapuolen tulee ilmoittaa olevansa sidottu vähintään viiteen seuraavista II osan keskeisistä artikloista: 1, 5, 6, 12, 13, 16 ja 19.

Eräiltä osin Suomen oikeusjärjestys tai käytäntö ei kuitenkaan takaa peruskirjassa suojattuja oikeuksia. Osa eduista tai oikeuksista on puolestaan järjestetty Suomessa peruskirjasta tai sitä koskevasta tulkinnasta poikkeavalla tavalla.

Peruskirjan 3 artiklan 1 ja 2 kohtien mukaisen työturvallisuus- ja työterveysmääräysten sekä työsuojelumääräysten noudattamisen valvonnan on peruskirjan valvontakäytännössä edellytetty kattavan myös itsenäiset yrittäjät. Suomessa itsenäiset yrittäjät eivät ole edellytetyssä laajuudessa näiden määräysten piirissä..

Peruskirjan 4 artiklan 1 kohdan mukaisen oikeuden kohtuulliseen palkkaan osalta valvontakäytännössä on alimman maksettavan palkan edellytetty olevan 68 % maan keskipalkasta. Maamme palkkaerot ovat kuitenkin tätä suuremmat. Valvontakäytännössä on myös määriteltä 4 artiklan 4 kohdan mukaisten kohtuullisten irtisanomisaikojen tarkat vähimmäispituudet, jotka määräytyvät työsuhteen keston mukaan. Vaikka Suomessa yleisesti noudatettavat irtisanomisajat täyttävätkin hyvin nämä vaatimukset, irtisanomisajat eivät kuitenkaan ole riittävän pitkiä tilanteissa, joissa työnantaja on kuollut tai joutunut konkurssiin.

Nuorten työntekijöiden työnantajan suostumuksella ammatilliseen koulutukseen osallistumisaikaa ei tarvitse lukea 7 artiklan 6 kohdassa edellytetyllä tavoin osaksi työaikaa. Myöskään alle 18-vuotiaille henkilöille, jotka työskentelevät tietyissä erikseen määräytyissä ammateissa, ei järjestetä 7 artiklan 9 kohdan edellyttämässä laajuudessa lääkärintarkastuksia.

Peruskirjan 8 artiklan 1 kohdan on valvontakäytännössä katsottu edellyttävän vähintään 6 viikon pituista synnytyksen jälkeistä, pakollista, palkallista äitiyslomaa. Äitiysloman pitäminen ei ole Suomessa miltään osin pakollista. Äitiysloma ei myöskään ole aina palkallinen edes 6 viikon ajalta. Lisäksi työntekijällä ei ole aina oikeutta äitiysrahaan ellei hän ole asunut Suomessa 180 laskettua aikaa välittömästi edeltävää päivää. 8 artiklan 3 kohdassa edellytettyä imetysvapaata ei ole Suomessa katsottu, maamme äitiys- ja vanhempainlomien pituudet huomioon ottaen, tarpeelliseksi. Suomen lainsäädäntö ei myöskään sisällä 4 kohdan edellyt-

tämiä säännöksiä naisten yötyöstä teollisuudessa.

Suomen lainsäädäntö ei myöskään turvaa 19 artiklan 10 kohdan edellyttämällä tavoin, lähinnä elinkeinon harjoittamisoikeuden osalta, itsenäisille ammatinharjoittajille saman artiklan kohtien 1—9 mukaista ulkomaisille työntekijöille turvattavaa apua ja suojelua.

Hallituksen tavoitteena on ollut hyväksyä peruskirja ja lisäpöytäkirja mahdollisimman laajasti. Edellä mainituista syistä kaikkiin peruskirjan II osan artikloihin ei ole mahdollista sitoutua. Peruskirja ei myöskään sisällä määräyksiä mahdollisten varaumien tekemisestä. Peruskirjan hyväksymisen yhteydessä Suomen on tarkoitus antaa peruskirjan III osan 20

artiklan mukaisesti selitys, jonka mukaan se sitoutuisi noudattamaan seuraavia määräyksiä: peruskirjan 1 artikla, 2 artikla, 3 artiklan 3 kohta, 4 artiklan 2, 3, ja 5 kohta, 5 artikla, 6 artikla, 7 artiklan 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 ja 10 kohta, 8 artiklan 2 kohta, 9—18 artikla ja 19 artiklan 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ja 9 kohta sekä lisäpöytäkirjan 1—4 artikla.

4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia. Peruskirjan hyväksyminen ei myöskään lisää julkisen talouden kustannuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Peruskirjan ja lisäpöytäkirjan sisältö

I osa

Peruskirjan I osassa luetellaan yleisesti kaikki peruskirjan suojamat oikeudet ja periaatteet. I osa on sisällöltään ohjelmallinen: sopimuspuolet suostuvat kaikin soveliain keinoin luomaan olosuhteet, joissa luetellut oikeudet ja periaatteet voidaan tehokkaasti toteuttaa.

II osa

1 artiklan tavoitteena on turvata oikeus työhön. Sopimuspuolen tulee hyväksyä yhdeksi ensisijaiseksi tavoitteekseen ja velvollisuudekseen pyrkiä mahdollisimman korkeaan ja vakaaseen työllisyyteen, viime kädessä täystyöllisyyteen. Sen tulee suojata työntekijän oikeutta ansaita elantonsa valitsemassaan ammatissa (2 kohta). Peruskirjan liitteen mukaan määräyksen ei saa tulkita kieltävän tai oikeuttavan ammattiliittojen suojaksi asetettuja ehtoja tai käytäntöjä. Sopimuspuolen tulee tarjota maksuttomia työnvälityspalveluja kaikille työntekijöille sekä tarjota ja edistää asianmukaista ammatinvalinnanohjausta, ammatillista koulutusta ja kuntoutusta (3 ja 4 kohta).

Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin (592/72) mukaan kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty. Työllisyyden turvaamisesta on säädetty tarkemmin työllisyyslaissa (275/87), jonka tarkoituksena on järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä ja jossa tavoitteeksi on asetettu työkykyisten, työmarkkinoiden käytettävissä olevien 17—64 vuotiaiden henkilöiden täystyöllisyys.

Työnvälityslain (246/59) mukaan työnvälityksen tarkoituksena on, että työnantaja saa tarjottuun työpaikkaan sopivimman ja parhaan saatavissa olevan työntekijän ja työnhakija työtä, jota hän parhaiten kykenee suorittamaan. Valtion harjoittama työnvälitys on maksutonta sekä työntekijöille että työnantajille.

Suomessa ammatinvalinnanohjauksesta on säädetty ammatinvalinnanohjauksesta annetussa laissa (43/60). Lähinnä nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen lisäksi aikuisille työntekijöille järjestetään maksutonta työllisyyskoulutusta. Työllisyyslaki edellyttää valtion järjestävän vajaakuntoisille erityispalveluja. Työllisyysasetus (737/87) sisältää säännökset vajaakuntoisten työhönsijoituksesta.

2 artiklan tarkoituksena on varmistaa oikeudenmukaisesti työsuhteen ehtoihin. Sopimuspuolten edellytetään säätävän kohtuullis-

ta työajoista sekä siitä, että työviikkoa lyhennetään vähitellen muun muassa tuottavuuden kasvun sallimissa määrissä (1 kohta). Työntekijöille tulee turvata myös yleisiä palkallisia juhlapäiviä sekä vähintään kaksi viikkoa palkallista vuosilomaa (2 ja 3 kohta). Vaarallisissa tai epäterveellisissä ammateissa oleville tulee myöntää ylimääräistä palkallista lomaa tai lyhennettyjä työaikoja (4 kohta). Työntekijöille tulee taata viikkolepo, joka tulee mahdollisuksien mukaan ajoittaa maan tavanomaisen lepopäivän kanssa samaan aikaan (5 kohta).

Työaikalainsäädännön lähtökohtana on kahdeksan tunnin päivittäinen ja 40 tunnin viikoittainen työaika. Poikkeuksista on säädetty lailla. Lisäksi päivittäisestä työajasta voidaan laissa säädetyn ehdoin sopia valtakunnallisessa työ- ja virkaehtosopimuksessa. Työviikon lyhentämisestä ei ole säädetty lailla, vaan se kuuluu työmarkkinaosapuolten sovittaviin asioihin.

Laissa itsenäisyyspäivän viettämisestä yleisenä juhla- ja vapaapäivänä (388/37) on säännös itsenäisyyspäivältä maksettavasta palkasta. Arkipäiväksi sattuva vapunpäivä on annettava työntekijälle vapaapäiväksi siten kuin laissa vapunpäivän järjestämisestä työntekijäin vapaapäiväksi eräissä tapauksissa (272/44) on säädetty. Kirkkolaisissa (635/64) on säädetty kirkollisista juhlapäivistä. Työ- ja virkaehtosopimuksissa on määräyksiä muiden juhlapäivien kuin itsenäisyyspäivän palkallisuudesta.

Vuosilomalaissa (272/73) on säädetty työntekijän oikeudesta saada palkallista vuosilomaa vähintään kaksi arkipäivää kultakin lomanmääräytymiskuukaudelta.

Asetuksessa sairaalassa säteilyvahingollisessa työssä toimivien henkilöiden vuosilomasta (175/67) on säädetty säteilylomasta. Työturvallisuuslain (299/58) yleisenä periaatteena on, että työntekijä ei saa joutua työssä alttiiksi tapaturmille tai saada työn johdosta haittaa terveydelleen. Nuorten työntekijöiden suojelemiseksi heidän työajastaan on säädetty erikseen. Työehtosopimuksin on sovittu työajan lyhentämisestä eräissä raskaissa töissä, kuten kolmivuorotyössä.

Työaikalainsäädännössä lähtökohtana on sunnuntaiksi ajoittuva viikkolepo. Poikkeuksista on säädetty lailla. Lisäksi asiasta on sovittu työehtosopimuksin.

3 artikla velvoittaa sopimuspuolen takaamaan turvalliset ja terveelliset työolot. Niiden toteuttamiseksi sopimuspuolen tulee laatia tur-

vallisuus- ja terveysmääräyksiä (1 kohta), valvoa näiden määräysten noudattamista (2 kohta) sekä neuvotella työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa työturvallisuuden parantamiseen tähtäävistä toimista (3 kohta).

Työturvallisuuslaissa (299/58) ja sen nojalla annetuissa valtioneuvoston päätöksissä on keskeiset työolosuhteita koskevat turvallisuus- ja terveysmääräykset.

Työsuojelua koskevien säännösten ja määräysten valvonnasta on saadettu laissa työsuojelun valvonnasta (131/73), asetuksessa työsuojelun valvonnasta (954/73) sekä asetuksessa virka- tai työsopimussuhdetta vailla olevien työsuojelun valvonnasta (324/78). Artiklan mukaisten työturvallisuus- ja työterveysmääräysten sekä työsuojelumääräysten noudattamisen valvonnan on peruskirjan valvontakäytännössä edellytetty kattavan myös itsenäiset yrittäjät. Työturvallisuuslakia sovelletaan työsuhteisiin henkilöihin sekä myös itsenäisiin yrittäjiin silloin, kun yrityksessä työskentelee vähintään kaksi yrittäjää. Siten itsenäiset yrittäjät eivät ole artiklan edellytetyssä laajuudessa työsuojelua koskevien määräysten piirissä.

Suomi on ratifioinut Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen n:o 155, joka koskee työturvallisuutta ja -terveyttä sekä työympäristöä (SopS 23/86). Yleissopimuksen johdosta on viranomaisten ja työmarkkinaosapuolten yhteistyönä laadittu valtakunnallinen työympäristöohjelma, jonka valtioneuvosto on vahvistanut periaatepäätöksellään.

4 artiklan määräykset edellyttävät sopimuspuolten turvaavan oikeuden kohtuulliseen palkkaan. Työntekijöille tulee tunnustaa oikeus tyydyttävän elintason turvaavaan palkkaan (1 kohta). Ylityöstä tulee pääsääntöisesti maksaa korotettu palkka (2 kohta). Naisille ja miehille tulee myöntää oikeus samaan palkkaan samanarvoisesta työstä (3 kohta). Työntekijöille tulee tunnustaa myös oikeus kohtuulliseen irtisanomisaikaan (4 kohta). Peruskirjan liitteen mukaan tätä määräystä ei saa tulkita siten, että se kieltäisi työsuhteiden purkamisoikeyden seurauksena vakavista rikkomuksista. Palkanpidätys tulee sallia vain lainsäädännössä, hallinnollisissa määräyksissä, työehtosopimuksissa tai välitystuomioissa määrättyillä ehdoilla (5 kohta). Peruskirjan liitteen mukaan työntekijöiden valtaenemmistön tulee olla lain, työehtosopimusten tai välitystuomioiden nojalla suojattuja palkanpidätyksiä vastaan.

Työlainsäädännössä ei pääsääntöisesti ole palkkatasoa koskevia säännöksiä, vaan palkasta sovitaan ensisijassa työ- ja virkaehtosopimuksin. Työsopimuslain (320/70) 17 §:n 1 momentti velvoittaa kuitenkin työnantajan maksamaan vähintään sellaista palkkaa, jota kyseessä olevasta tai siihen rinnastettavasta työstä asianomaisen alan yleiseksi katsottavassa valtakunnallisessa työehtosopimuksessa on määrätty. Artiklan mukaisen oikeuden kohtuulliseen palkkaan osalta valvontakäytännössä on alimman maksettavan palkan edellytetty olevan 68 % maan keskipalkasta. Suomen palkkaerot näyttävät palkkatilastojen mukaan olevan tätä suuremmat.

Työlainsäädännössä on säädetty säännöllisen työajan yli tehdystä työstä maksettavista palkankorotusperusteista. Valtakunnallisilla työ- ja virkaehtosopimuksilla voidaan säännöksistä poiketa.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/86) 8 §:n mukaan pidetään syrjintänä, jos työnantaja soveltaa työntekijään epäedullisempia palkka- tai muita palvelusuhteen ehtoja kuin vastakkaista sukupuolta olevaan työntekijään, joka on työnantajan palveluksessa samassa tai samanarvoisessa työssä.

Peruskirjan valvontakäytännössä on myös määritelty artiklan mukaisten kohtuullisten irtisanomisaikojen tarkat vähimmäispituudet, jotka määräytyvät työsuhteen keston mukaan. Työsopimuslaissa ja merimieslaissa työntekijöiden irtisanomisajat on porrastettu työsuhteen keston mukaan. Nämä yleiset irtisanomisajat täyttävät yleissopimuksen soveltamiskäytännön asettamat vaatimukset. Työsopimuslain 41 § sallii kuitenkin työsuhteen kestosta riippumatta työntekijän irtisanomisen 14 päivän irtisanomisaikaa noudattaen, kun työnantaja on kuollut tai joutunut konkurssiin. Tämän vuoksi Suomen lainsäädäntö ei näytä riittävästi vastaavan mainitussa valvontakäytännössä omaksuttua tulkintaa.

Palkanpidätyksistä on säädetty työsopimuslaissa ja ulosottolaissa (37/1895) sekä asetuksessa suojaosuudesta palkan ulosmittauksessa (767/81). Näiden säännösten mukaan työntekijälle tulee jäädä palkasta omaan ja hänen elatuksensa varassa olevien elatukseen tietty osuus (suojaosuus) ulosmittauksen ja työnantajan kuittausoikeuden käyttämisen yhteydessä.

5 artikla velvoittaa sopimuspuolia turvaamaan, ettei kansallinen lainsäädäntö tai sen soveltaminen loukkaa työntekijöiden ja työnantajien järjestäytymisvapautta. Lainsäädännöllä voidaan kuitenkin säännellä, missä määrin nämä oikeudet koskevat poliisin ja puolustusvoimien henkilöstöä.

Hallitusmuodon (94/19) 10 §:n mukaan Suomen kansalaisilla on oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista ja muussa luvallisessa tarkoituksessa sekä perustaa yhdistyksiä tarkoitusten toteuttamista varten, jotka eivät ole vastoin lakia tai hyviä tapoja. Näiden oikeuksien käyttämisestä on tarkemmin säädetty artiklan tarkoittamassa mielessä yhdistyslailla (503/89). Työsopimuslain 52 §:n mukaan työnantaja ja työntekijä eivät saa estää toisiaan eikä työntekijä toista työntekijää kuulumasta tai liittymästä luvalliseen yhdistykseen tai siinä toimimasta.

Suomi on ratifioinut ILO:n vuonna 1948 hyväksymän yleissopimuksen n:o 87, joka koskee ammatillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua (SopS 45/49), sekä ILO:n yleissopimuksen n:o 98 vuodelta 1949, joka koskee järjestäytymisoikeutta ja kollektiivista neuvottelu-oikeutta (SopS 32/51).

6 artikla edellyttää sopimuspuolten turvaavan oikeuden työehtosopimusneuvotteluihin. Tässä tarkoituksessa niiden tulee edistää työntekijöiden ja työnantajien välisiä neuvotteluita sekä tarpeen mukaan tukea työmarkkinaosapuolten välisiä neuvotteluita, jotka tähtäävät siihen, että työsuhteen ehdoista määrätään työehtosopimuksin (1 ja 2 kohta). Sopimuspuolet sitoutuvat myös edistämään työriitojen sovittelujärjestelmien sekä vapaaehtoisten välitysmenettelyjärjestelmien käyttämistä (3 kohta). Milloin voimassa olevien työehtosopimusten velvoitteista ei muuta seuraa, työntekijöille ja työnantajille tulee turvata myös oikeus ryhtyä työtaistelutoimiin, lakko-oikeus mukaan lukien (4 kohta). Peruskirjan liitteen mukaan sopimusvaltio voi säännellä lakko-oikeutta 31 artiklassa määritellyissä puitteissa.

Kollektiivinen neuvottelu-oikeus on turvattu työehtosopimusjärjestelmällä, joka perustuu lainsäädäntöön. Työehtosopimuslailla on säädetty työsuhteiden ehtojen kollektiivinen sopimusmenettely sekä seuraamukset työehtosopimuksen rikkomisesta. Työtuomioistuimesta annetulla lailla (646/74) on perustettu työtu-

mioistuin ratkaisemaan työehtosopimusten tulokinnasta johtuvia oikeusriitoja. Työriitojen sovitte- lusta annetussa laissa (420/62) työmarkki- najärjestöjen avuksi on luotu sovittelujärjestel- mä työtaistelujen välttämiseksi. Muutoin työn- tekijöillä ja työnantajilla on oikeus työehtoso- pimuslain mukaisesti ryhtyä kollektiivisiin työ- taistelutoimiin.

7 artiklan tarkoituksena on turvata lapsille ja nuorille oikeus suojeluun. Sopimuspuolet sitoutuvat määräämään, ettei alle 15-vuotiaista saa ottaa muuhun kuin erikseen määriteltyihin kevyisiin töihin, joista ei koidu vahinkoa lasten terveydelle, moraalille eikä koulutukselle (1 kohta). Erikseen määriteltyjä vaarallisina tai epäterveellisinä pidettyjä töitä varten tulee sää- tää ylempi vähimmäiskäraja (2 kohta). Oppi- velvollisuuden alaisia henkilöitä ei saa ottaa työhön, joka estäisi heitä käyttämästä täysipai- noisesti hyödykseen koulutusta (3 kohta). Alle 16-vuotiaiden henkilöiden työaikaan tulee ra- joittaa siten, että se sopii yhteen heidän kehi- tystarpeidensa sekä erityisesti ammatillisen koulutuksen tarpeensa kanssa (4 kohta). Nuorille työntekijöille tulee turvata oikeus kohtuul- liseen palkkaan (5 kohta). Nuorten henkilöiden työnantajan suostumuksetta työajan puitteissa ammatilliseen koulutukseen käyttämä aika tu- lee kuulua työpäivään (6 kohta). Alle 18-vuoti- aille tulee turvata oikeus vähintään kolmen viikon palkalliseen vuosilomaan (7 kohta). Yö- työn teettäminen alle 18-vuotiailla tulee kieltää tiettyjä ammatteja lukuun ottamatta (8 kohta). Peruskirjan lisäpöytäkirjan mukaan tämän kohdan määräysten noudattamiseen sitoutumi- nen edellyttää sopimuspuolen sääntelevän lai- la, että valtaosaa alle 18-vuotiaista henkilöistä ei saa käyttää yötyöhön. Tiettyjä töitä tekevien alle 18-vuotiaiden työntekijöiden tulee olla säännöllisen lääkärintarkastuksen alaisia (9 koh- ta). Lapsia ja nuoria tulee erityisesti suojella fyysisiltä ja moraaliltaan vaaroilta, joille he työssä ovat alttiita (10 kohta).

Laissa nuorten työntekijäin suojelusta (669/ 67) on säädetty, että työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt viisitoista vuotta ja joka ei ole oppivelvollisuuden alainen (muutos 61/75). Koulujen loma-aikana tehtävään erityi- sen kevyen työhön saadaan kuitenkin ottaa kyselyn kalenterivuoden aikana vähintään 14 vuoden iän saavuttava henkilö. Asetuksessa nuorten työntekijäin suojelusta (508/86) on säädetty kielletyistä ja vaarallisista töistä. Alle 18-vuotiaista työntekijää ei saa käyttää työhön,

joka on vahingoksi hänen henkiselle tai ruu- miilliselle kehitykselleen. Lisäksi alle 16-vuoti- asta ei saa käyttää vaaralliseen työhön. Maini- tussa asetuksessa on lisäksi säädetty töistä, jotka ovat kielletyt alle 18-vuotiaalta työnteki- jältä sekä töistä, joihin alle 16-vuotiaista työn- tekijää ei saa käyttää.

Nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain mukaan työhön saadaan ottaa henkilö, joka ei ole oppivelvollisuuden alainen. Oppivelvolli- suuden alainen henkilö saadaan ottaa laissa säädettyin edellytyksin koulujen loma-aikana tehtävään työhön. Nuoren työntekijän työaika ei saa ylittää 9 tuntia vuorokaudessa eikä 48 tuntia viikossa. Viittätoista vuotta nuoremman työntekijän työaika saa olla enintään 7 tuntia vuorokaudessa ja 36 tuntia viikossa.

Työsopimuslaissa on yleissäännös työnanta- jan velvollisuuksista, muun muassa palkkaeh- tojen noudattamisesta, palkan lajeista ja pal- kan määräytymisperusteista. Säännös koskee myös nuoria työntekijöitä ja harjoittelijoita.

Laki nuorten työntekijäin suojelusta edellyt- tää, että jos nuori työntekijä on työsopimuk- sensa mukaan velvollinen käymään työn ohella ammattikoulua, on työ järjestettävä siten, että työ- ja koulutuntien enimmäismäärä on enin- tään 48 tuntia viikossa. Jos työnantaja määrää työntekijän koulutukseen, se luetaan työai- kaan. Artiklassa edellytetään kuitenkin, että myös aika, jonka nuori työntekijä on käyttä- nyt normaalin työajan puitteissa työnantajan suostumuksella ammatilliseen koulutukseen, tulee lukea työpäivään kuuluvaksi. Suomen lainsäädännön mukaan tällaiseen koulutukseen osallistumisaikaa ei tarvitse lukea osaksi työai- kaa, joten lainsäädäntömme ei täysin vastaa tämän määräyksen vaatimusta.

Vuosilomalain säännös työntekijän oikeu- desta saada palkallista vuosilomaa vähintään kaksi arkipäivää kultakin lomanmääräytymis- kuukaudelta koskee myös nuoria työntekijöitä.

Nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain mukaan viisitoista vuotta täyttäneen nuoren työntekijän työaika on sijoitettava kello 6 ja kello 22 väliseen aikaan. Viittätoista vuotta nuoremman työntekijän työaika on sijoitettava kello 7 ja kello 19 väliseen aikaan. Samassa laissa säädetään myös lääkärintarkastuksesta, joka on tehtävä kahdeksantoista vuotta nuor- remmalle työntekijälle ennen työsuhteen alka- mista tai viimeistään yhden kuukauden kulues- sa sen alkamisesta. Kaikkia työntekijöitä, jot- ka työskentelevät sairastumisen vaaraa aiheut-

tavissa töissä, koskevista lääkärintarkastuksista on säädetty erikseen.

Suomessa ei kuitenkaan ole säädetty säännöllisesti toistuvista lääkärintarkastuksista. Sen sijaan työturvallisuuslaissa on säädetty työympäristön terveyshaittojen jatkuvasta tarkkailusta ja torjumisesta. Työterveyshuoltolaissa (743/78) on taas säädetty määräajoin tapahtuvasta terveystarkastuksesta terveydellisiä vaaroja mahdollisesti aiheuttavassa työssä.

Suomessa alle 18-vuotiaille nuorille työntekijöille, jotka työskentelevät vaarallisiksi luokitelluissa ammateissa, ei järjestetä säännöllisesti vähintään kerran vuodessa lääkärintarkastuksia tämän artiklan edellyttämällä tavoin.

8 artikla sisältää määräykset naistyöntekijöiden oikeudesta suojeluun. Naisille tulee järjestää vapaata ennen ja jälkeen synnytyksen yhteensä 12 viikon ajan, joko palkallisen loman, tai muiden etuuksien avulla (1 kohta). Sopimuspuolet sitoutuvat pitämään laittomana sitä, että työnantaja irtisanoo naistyöntekijän tämän ollessa äitiyslomalla tai, että irtisanomis-aika päättyisi tällaisen poissaolon aikana (2 kohta). Imettävillä naistyöntekijöillä tulee olla oikeus riittävään imetysvapaaseen (3 kohta). Sopimuspuolen edellytetään säätelevän naisten yötyötä teollisuudessa sekä kieltävän naistyövoiman käytön maanalaisissa kaivoksissa sekä muussa naisille vaarallisuutensa, epäterveys-syytensä tai rasittavuutensa vuoksi sopimattomissa töissä (4 kohta).

Tämän artiklan 1 kohdan on katsottu peruskirjan valvontakäytännössä edellyttävän vähintään 6 viikon pituista synnytyksen jälkeistä, pakollista, palkallista äitiyslomaa. Äitiysloman pitäminen ei ole Suomessa miltään osin pakollista. Työsopimuslain mukaan äitiys-, tai vanhempainlomaa voi saada ajaksi, johon sairausvakuutuslain (364/63) mukaan tulevan äitiys- tai vanhempainrahan katsotaan kohdistuvan. Sairausvakuutuslain nojalla naisella, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja joka on asunut Suomessa vähintään 180 päivää välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa, on oikeus äitiys- ja vanhempain rahaan yleensä yhteensä 263 arkipäivältä. Äitiys- tai vanhempainloman ajalta työnantaja ei ole lain nojalla velvollinen maksamaan palkkaa. Silloin kun äiti ei ole asunut Suomessa 180 päivää välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa, hänellä ei ole oikeutta myöskään päivärahaan, ellei Suomen tekemistä sosiaaliturvasopimuksista muuta johdu. Näin ollen lainsäädäntömme ei vas-

taa tämän artiklan 1 kohdan valvontakäytäntöä.

Työsopimuslain mukaan työnantaja ei voi irtisanoa työntekijän työsopimusta raskauden johdosta eikä päättämään äitiys- tai vanhempainloman taikka hoitovapaan aikana eikä myöskään saatuaan tietää työntekijän olevan raskaana tai käyttävän mainittua oikeuttaan.

Artiklan 3 kohdassa edellytettyä imetysvapaata ei ole Suomessa katsottu tarpeelliseksi. Maamme äitiys- ja vanhempainlomat ovatkin useiden Euroopan valtioiden vastaavia lomia huomattavasti pidemmät.

Naisten pitäminen yötyössä on työaikalain mukaan sallittu samoin edellytyksin kuin miestenkin, joten Suomen lainsäädäntö ei täytä 4 kohdan edellytyksiä.

Kaivoslaki (503/65) kieltää naisten pitämisen kaivoksessa sellaisessa työssä, jota tehdään maanpinnan alla. Työturvallisuuslaki kieltää lisäksi naisten käyttämisen kaivostyöhön verrattavaan työhön maan alla. Lailla on kielletty myös pitämästä nuoria naisia eräissä lastaus- ja purkaustöissä. Vaikka lainsäädäntömme vastaakin 4 kohdan edellytyksiä, tämä määräys ei vastaa tältä osin maamme tasa-arvopolitiikan tavoitteita, joiden mukaan sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi naistyöntekijöiden työskentelyä tarpeettomasti rajoitettavia säännöksiä pyritään välttämään. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi mainittujen säännösten kumoamisesta onkin valmistella hallituksen esitys.

9 artikla edellyttää sopimuspuolten järjestävän ja edistävän maksuttomia ja yksilöllisiä ammatinvalinnanohjauspalveluita turvataksien oikeuden ammatinvalinnanohjaukseen.

Ammatinvalinnanohjauslain mukaiset maksuttamat ohjauspalvelut on tarkoitettu kaikille niitä haluaville.

10 artiklan tavoitteena on turvata oikeus ammatilliseen koulutukseen. Ammatillista koulutusta tulee järjestää yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Oppisopimus- sekä muita järjestelmiä nuorten kouluttamiseksi erilaisiin tehtäviin tulee järjestää tai edistää (2 kohta). Sopimuspuolten tulee järjestää ja edistää tarpeen mukaan sopivia koulutusmahdollisuuksia aikuisille sekä erityisiä työelämässä tapahtuvien uusien suuntausten edellyttämiä uudelleen koulutusmahdollisuuksia aikuisille työntekijöille (3 kohta). Järjestettyjen mahdollisuuksien täysipainoista käyttöä tulee rohkaista asianmukaisin toimenpitein (4 kohta).

Työsopimuslaissa on säädetty työnantajan koulutusvelvollisuudesta silloin, kun työntekijöitä joudutaan lomauttamaan tai irtisanoimaan tuotannollisista ja taloudellisista syistä. Lomauttamisen ja irtisanomisen vaihtoehtona on ensin selvitettävä mahdollisuus järjestää työntekijöille koulutusta. Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (725/78) nojalla yrityksen koulutusta koskevat asiat, myös työvoiman vähentämisen vaihtoehtona, kuuluvat yhteistoimintamenettelyn piiriin.

Työllisyyskoulutuslain (31/76) mukaan työllisyyden edistämiseksi pääasiassa aikuisille järjestetään ammatillisia uudelleen-, täydennys- ja jatkokoulutusta julkisen tarkastuksen alaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Koulutusta voidaan antaa myös peruskoulutuksena henkilöille, joilla ei ole ammattia tai jotka eivät ole saaneet ammatillista peruskoulutusta. Työllisyyskoulutusta järjestettäessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota talouselämän rakenteen ja teknisen kehityksen muutoksiin.

Suomen työaikalainsäädännössä ei ole erityisesti säädetty, että työnantajan pyynnöstä lisäkoulutukseen käytetty aika sisällytettäisiin normaaliin työaikaan. Työnantajan määräyksestä tapahtuvaan koulutukseen osallistuminen tai työ-, toimi- ja virkaehtosopimuksissa sovittu koulutukseen osallistuminen samoin kuin ammatin edellyttämä lakisääteinen koulutus rinnastetaan työssäoloon ja luetaan työaikaan.

11 artiklan päämääränä on oikeus terveyden suojeluun. Sopimuspuolet sitoutuvat, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa ryhtymään asianmukaisiin ennaltaehkäiseviin toimiin, jotta esimerkiksi sairauden syyt poistettaisiin mahdollisimman pitkälle, neuvonta- ja kasvatusmahdollisuuksia olisi tarjolla terveyden edistämiseksi, ja jotta kulkutauteja, kansantauteja ja muita sairauksia ehkäistäisiin niin pitkälle kuin mahdollista.

Suomen lainsäädännössä sairauden syiden poistamiseen tähtäävät muun muassa terveydenhuoltolaki (469/65), elintarvikeasetus (408/52), lihantarkastuslaki (160/60), säteilysuojausasetus (328/57) sekä laki lyijyvalkoisen ja lyijysulfaatin käytön kieltämisestä eräissä maa- ja metsätalouksissa (101/29).

Terveysneuvonnasta- ja kasvatuksesta säädetään muun muassa kansanterveyslaissa (66/72), laissa kansanterveyslaitoksesta (828/81), laissa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/76), asetuksessa raskauden keskeyttämisestä (359/70), sterilisointiasetuksessa (427/

85), päihdehuoltolaissa (41/86) sekä raittius-työlaissa (828/82).

Kulkutautien, kansantautilien ja muiden sairauksien ehkäisemisestä säädetään muun muassa tartuntatautilaissa (583/86), kansanterveyslaissa (66/72), lääkelaisissa (395/87), alkoholi- laissa (459/68), tupakkalaissa (693/76), työterveyshuoltolaissa (734/78) ja terveydenhoito- laissa (469/65).

12 artiklassa on määräykset oikeudesta sosiaaliturvaan. Sopimuspuolet sitoutuvat luomaan sosiaaliturvajärjestelmän ja pitämään sitä yllä (1 kohta). Sopimuspuolet sitoutuvat pitämään sosiaaliturvajärjestelmänsä tyydyttävällä vähintään kansainvälisen työjärjestön sosiaaliturvan vähimmäistasoa koskevan yleissopimuksen (nro 102) edellyttämällä tasolla (2 kohta) ja pyrkimään asteittain nostamaan sosiaaliturvajärjestelmänsä korkeammalla tasolle (3 kohta). Sopimuspuolten kansalaisten tasa-vertaista kohtelua silmällä pitäen sopimuspuolet sitoutuvat muun muassa tekemään kahdenvälisiä ja monenvälisiä sopimuksia (4 kohta).

Suomella on sosiaaliturvajärjestelmä ja sitä pidetään yllä. Sosiaaliturva perustuu sosiaalivakuutus-, sosiaalihuolto- ja terveydenhuoltolainsäädäntöön. Suomen sosiaaliturvajärjestelmää myös kehitetään jatkuvasti.

ILO:n sosiaaliturvan vähimmäistasoa koskeva yleissopimus n:o 102 vuodelta 1952 käsittää sosiaalisen turvallisuuden tärkeimmät lajit. Tätä sopimusta Suomi ei ole sopimuksen vanhentuneisuuden vuoksi ratifioinut. Näin ollen tämän sopimuksen perusteella sosiaaliturvajärjestelmäme tasoa ei voida välittömästi osoittaa. Suomi on sen sijaan ratifioinut ILO:n uudemmat ja kehittyneemmät yleissopimukset nro:t 128 ja 130, jotka koskevat työkyvyttömyys-, vanhuus- ja jälkeenjääneiden etuuksia (SopS 83/76) sekä lääkintähuoltoa ja päivärahaa (SopS 52/74).

Peruskirjan liitteessä todetaan 4 kohdan johdannossa esiintyvien sanojen ”tällaisten sopimusten sallimilla ehdoilla” tarkoittavan vakuutusmaksusta riippumattomien etujen osalta muun muassa sitä, että sopimuspuoli voi vaatia määrättyä oleskeluaikaa ennen etuuksien myöntämistä muiden sopimuspuolten kansalaisille.

Suomi on jo tehnyt sosiaaliturvasopimuksia useiden Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kanssa 4 kohdassa ilmaistuja periaatteita noudattaen. Tavoitteena on jatkossakin aktiivisesti

pyrkä mahdollisimman kattavan sosiaaliturvasopimusverkoston luomiseen.

13 artiklan mukaan on oikeus sosiaali- ja lääkintäapuun turvattava. Sopimuspuolet sitoutuvat antamaan riittävää apua ja sairaustapauksissa kyseisen tilan vaatimaa hoitoa jokaiselle, jolta riittävät varat puuttuvat (1 kohta). Tämän avun takia eivät apua saavat henkilöt saa menettää poliittisia tai sosiaalisia oikeuksiaan (2 kohta). Jokaiselle tulee turvata tarvittava neuvonta ja henkilökohtainen apu joko julkisten tai yksityisten palvelujen kautta (3 kohta). Näitä määräyksiä tulee soveltaa tasavertaisesti omiin kansalaisiin ja muiden sopimusvaltioiden kansalaisiin, jotka laillisesti oleskelevat niiden alueella, sosiaali- ja lääkintäapua koskevan Eurooppalaisen yleissopimuksen asettamien velvoitteiden mukaisesti (4 kohta). Peruskirjan liitteessä määrätään, että ne sopimuspuolet, jotka eivät ole osapuolia tässä sopimuksessa, voivat ratifioida peruskirjan tämän osan edellyttäen, että ne myöntävät muiden sopimusvaltioiden kansalaisille kohtelun, joka on yhdenmukainen yleissopimuksen määräysten kanssa.

Suomessa toimeentulotukeen on sosiaalihuoltolain (710/82) mukaan oikeutettu henkilö, joka on tuen tarpeessa eikä voi saada tarpeenmukaista toimeentuloa ansiotyöllään tai yrittäjätoiminnallaan, muista tuloistaan tai varoistaan. Kunta on sosiaalihuoltolain mukaan velvollinen antamaan toimeentulotukea kunnassa oleskelevalle henkilölle, myös Suomessa oleskeleville ulkomaalaisille.

Lääkintäavun järjestämisvelvollisuus eli kysymys velvollisuudesta antaa hoitoa, määräytyy Suomessa kansanterveyslain (66/72), erikoissairaanhoitolain (1062/89) ja muiden terveydenhuollon järjestämistä koskevien säädösten nojalla.

Velvollisuus järjestää henkilön terveydentilan vaatimaa hoitoa määräytyy kunnallisessa terveydenhuollossa toisaalta hoidon kiireellisuuden ja toisaalta henkilön kotikunnan mukaan. Kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle on nykyisten säännösten mukaan aina annettava hoitoa tai hänet on ainakin ohjattava tai toimitettava asianmukaiseen hoitoon riippumatta hoitoa tarvitsevan terveydenhuollon kotipaikasta.

Kansanterveyslain mukaan kunnan tulee kansanterveystyöhön kuuluvana velvollisuutena antaa ensiapu kunnan alueella. Erikoissairaanhoitolain mukaan on sairaanhoitopiiriin

annettava kiireellistä sairaanhoitoa muillekin kuin kuntainliiton jäsenkuntien asukkaille. Suomessa toimivien lääkäreiden tulee lääkärin-toimesta annetun lain (562/78) mukaan katso-matta siihen voiko avun tarpeessa oleva suorittaa korvausta annetusta avusta antaa lääkäri-napua sille, joka vaikean vamman tai taudinta-pauksen vuoksi on kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa.

Sosiaaliturvasopimuksilla on Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten sairaanhoidosta huolehdittu useimpien Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden osalta. Lisäksi Suomi on ratifioinut Eurooppalaisen sopimuksen sairaanhoidon antamisesta tilapäisen oleskelun aikana (SopS 58/86).

Artiklassa tarkoitettu oikeus lääkintäapuun koskee vain sitä tilannetta, että henkilö varojen puutteessa ei saa tarvitsemaansa apua. Tämä oikeus ulottuu paitsi Suomessa asuviin myös täällä oleskeleviin Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kansalaisiin.

Kiireellistä hoitoa ja ensiapua on kunnallinen terveydenhuolto velvollinen tälle ryhmälle antamaan. Jollei kunnallisen terveydenhuollon maksuja pysty maksamaan on oikeutettu toimeentulotukeen. Toimeentulotuen epäamisestä on valitusoikeus.

Toimeentulotuen saaminen ei ole sidottu asumiskäsitteeseen. Viime kädessä Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen tarvitsema muikin kuin ensiapu ja kiireellinen hoito voidaan hoitaa sosiaaliviranomaisten kustannuksella.

14 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat edistämään ja järjestämään sosiaalipalveluja (1 kohta) ja rohkaisemaan yksilöiden sekä vapaaehtois- että muiden järjestöjen osallistumista tällaisten palvelujen järjestämiseen ja ylläpitämiseen (2 kohta).

Sosiaalipalveluista ja kunnan velvollisuudesta järjestää niitä on säädetty sosiaalihuoltolais-sa. Artiklan 2 kohdassa edellytetään yksilöiden sekä vapaaehtois- ja muiden järjestöjen osallistumisen rohkaisemista tällaisten palvelujen järjestämiseen ja ylläpitämiseen. Suomessa myös yksityiset palvelujen tuottajat voivat järjestää sosiaalihuollon palveluja. Kunnat voivat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (67/82) mukaan hankkia näitä palveluja niin sanottuina ostopalveluina.

15 artiklan tavoitteena on fyysisesti tai psyykkisesti vammaisten oikeus ammatilliseen koulutukseen, kuntoutukseen ja sosiaaliseen

sopeutumiseen. Sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään riittäviin toimenpiteisiin järjestääkseen vammaisille kuntoutus- ja koulutusmahdollisuudet (1 kohta). Vammaisten sijoittamiseksi työelämään on perustettava suojatyöpaikkoja ja erityisiä työnvälityspalveluja sekä rohkaistava työnantajia ottamaan palvelukseensa vammaisia (2 kohta).

Suojatyötä järjestetään maassamme invalidihuoltolain (907/47) nojalla. Tämä työllistymismahdollisuus koskee vain Suomen kansalaisia, ellei hallitus vastavuoroisuuden perusteella määrää, että se koskee myös vieraan valtion kansalaisia. Varsinkin kehitysvammaisille järjestetään lisäksi kehitysvammaisten erityishuolosta annetun lain (519/77) nojalla työtoimintaa. Pääosiltaan vammaisten työllistäminen hoidetaan työvoimaviranomaisten toimesta.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä mielenterveyslaiksi (HE 201/89 vp) on todettu, että lääkinnälliseen ja sosiaaliin kuntoutukseen liittyvät mahdollisuudet tuki- ja palveluasumiseen kuuluvat myös mielisairaille ja mielenterveyden häiriöistä kärsiville.

Vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon liittyen eduskunnalle annetaan hallituksen esitys kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Palvelujärjestelmien työnjaon selkeyttämiseksi ja kuntoutujien aseman parantamiseksi on keskeisiin sosiaali- ja terveydenhuollon, työhallinnon ja vakuutusjärjestelmien lakeihin tarkoitus sisällyttää kuntoutusvelvoite. Lakeihin on tarkoitus myös lisätä organisaatioita velvoittava säännös yhteistoiminnasta.

16 artiklan mukaan on perheen oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun turvattava, jotta yhteiskunnan perusyksikön täysipainoinen kehitys on mahdollista. Sopimuspuolet sitoutuvat myöntämään sosiaalisia- ja perhe-etuuksia, verotuksellisia helpoituksia, edistämään perheasuntojen rakentamista, antamaan nuorille perheille etuuksia ja käyttämään muita asianmukaisia keinoja.

Pienten lasten hoito on ollut Suomen perhepolitiikan keskeinen kehittämisen kohde 1970-luvun alusta lähtien. Tuolloin lasten päivähoitojärjestelmän kehittämisedellytykset taattiin omalla lainsäädännöllä (laki 36/73 ja asetus 239/73 lasten päivähoitosta). Pienten lasten hoitojärjestelmään on liitetty lasten vanhemmille oikeus valita alle 3-vuotiaille joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon tuki. Lainsäädäntö tuli kokonaisuudessaan voimaan

vuoden 1990 alusta. Päivähoitolain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Pienten lasten hoitoon kohdistuvia etuuksia ovat myös äitiysavustus (äitiysavustuslaki 424/41) ja äitiys-, isyys- ja vanhempainraha (sairausvakuutuslaki 32/85).

Lapsen huollosta aiheutuvia yleisiä menoja korvataan lapsilisien ja verohelpotusten kautta. Näitä täydentävät eri sosiaalivakuutuksen muotoihin liittyvät lapsikorotukset.

Lapsiperheille kohdistuva asuttopoliittinen tuki on merkittävä osa perhekustannusten tausta. Asumisen kokonaistuki muodostuu useista erilaisista tukimuodoista, joita myöntävät useat eri hallinnonalat. Varsinaisten asuttopoliittisten keinojen ohella myös verotus vaikuttaa asunto-olojen kehittämiseen. Sosiaalihuoltolain mukaan voidaan erityisestä syystä myös sosiaalihuollon toimenpiteenä järjestää asuntoja.

17 artikla turvaa äitien ja lasten oikeuden sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun kaikilla asianmukaisilla ja tarpeellisilla toimenpiteillä, kuten perustamalla tai ylläpitämällä tarvittavia laitoksia ja palveluja.

Lastensuojelulain (24/85) mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Tavoitteena on, että lapsi saa kaikissa olosuhteissa sellaisen huollon kuin lapsen huolosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/83) on säädetty. Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti.

Laissa lapsen elatuksen turvaamiseksi (122/77) säädetään niistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen.

18 artikla koskee oikeutta olla ansiotyössä toisen sopimusvaltion alueella. Sopimuspuolet sitoutuvat soveltamaan voimassa olevia säännöksiä vapaamielisessä hengessä (1 kohta), yksinkertaistamaan käytössä olevia muodollisuuksia sekä vähentämään tai poistamaan ulkomaalaisten työntekijöiden maksettavia maksuja (2 kohta) sekä lieventämään ulkomaalaisten työntekijöiden työhönottoa koskevia säännöksiä (3 kohta). Sopimuspuolet sitoutuvat

tunnustamaan kansalaistensa oikeuden ryhtyä ansiotyöhön toisen sopimuspuolen alueella (4 kohta).

Ulkomaalaisen oikeudesta olla ansiotyössä Suomessa säädetään ulkomaalaislain (400/83) 14 § ja 15 §:ssä, jotka sisältävät työluvan antamisen ja peruuttamisen perusteita sekä ulkomaalaisasetuksen (252/84) 10—13 §:ssä. Voimassaolevat säännökset antavat viranomaisille liikkumavaraa säädöksiin osoittamisessa rajoissa toimia kunkin tapauksen edellyttämällä tavalla. Lisäksi erityisistä syistä on mahdollisuus poiketa niissä pääsäännöksi säädetyistä edellytyksistä ja menettelytavoista.

Uuden ulkomaalaislain valmistelun lähtökohdaksi on ollut mahdollisuus entistä paremmin joustavaan menettelyyn ja kohtuullisuuskäsitteiden huomioonottamiseen. Muun muassa siirryttäisiin entistä enemmän työnantajakohtaisista luvista työalaa koskeviin ja työluvat myönnettäisiin entistä pidemmiksi ajoiksi. Voimassaolevienkin säännöksiin soveltamisessa on käytäntö viime aikoina selvästi muuttunut vapaamielisemmäksi.

Suomen passilain (642/86) 1 §:n mukaan Suomen kansalaisella on oikeus matkustaa maasta. Lain 9 §:n mukaan häneltä voidaan eräissä tapauksissa kuitenkin evätä passi. Passia ei lainkaan anneta henkilölle, jolle lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain (122/77) 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla on kielletty antamasta passia, joka on ulosottolain (37/95) 7 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna matkustamiskieltoalainen tai joka on määrätty pakkokeinolain (450/87) 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun matkustuskieltoon. Myös maassa oleskeleva ulkomaalainen voidaan ulkomaalaislain (400/83) 28 §:n nojalla erittäin painavasta syystä määrätä kieltämään poistumasta maasta.

19 artikla koskee siirtotyöläisten ja heidän perheidensä oikeutta suojeluun ja apuun. Sopimuspuolten edellytetään järjestävän ja huolehtivan riittävästä siirtotyöläisten neuvonnasta ja avustamisesta sekä ryhtyvän lainsäädäntönsä puitteissa toimiin harhaanjohtavan propagandan torjumiseksi (1 kohta). Niiden edellytetään ryhtyvän toimiin helpottaakseen siirtotyöläisten ja heidän perheittensä lähtöä, matkaa ja vastaanottoa sekä järjestävän tarvittavat terveys- ja lääkintäpalvelut matkan aikana (2 kohta). Maahan- ja maastamuuttomaiden sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä tulee tarvittaessa edistää (3 kohta). Sopimuspuolten edellytetään sitoutuvan turvaamaan siirtotyöläiselle

maan omien kansalaisten kanssa yhdenvertaisen kohtelun muun muassa palkkauksen, työsuhteen ehtojen, ammattiliiton jäsenyyden ja asunto-olojen suhteen (4 kohta). Niiden edellytetään turvaavan siirtotyöläisille kohtelu, joka ei ole maan omien kansalaisten kohtelua epäedullisempi työntekijöiltä työsuhteen perusteella perittävien verojen ja maksujen suhteen (5 kohta). Ulkomaalaisen työntekijän perheen yhdistämistä tulee helpottaa (6 kohta). Peruskirjan liitteen mukaan ulkomaalaisen työntekijän perheellä tarkoitetaan vähintään tämän vaimoa ja alle 21-vuotiaita huollettavia lapsia. Siirtotyöntekijöille tulee turvata maan omien kansalaisten kanssa yhdenvertainen kohtelu tässä artiklassa mainittuja asioita koskevissa oikeudenkäyntimenettelyissä (7 kohta). Ulkomaalaisia työntekijöitä ei saa karkottaa, elleivät he vaaranna kansallista turvallisuutta tai loukkaa julkista etua tai moraalialaa (8 kohta). Sopimuspuolen tulee sallia lain määräämissä rajoissa ulkomaalaisten työntekijöiden siirtävän pois maasta toivomansa osan ansioistaan tai säästöistään (9 kohta). Tämän artiklan mukainen suoja ja apu tulee ulottaa koskemaan soveltuvilta osin myös itsenäisiä ammatinharjoittajia (10 kohta).

Siirtotyöläisten neuvonta ja avustaminen kuuluvat ulkomaalaiskuraattorille sekä työvoima- ja muille erityisviranomaisille. Hallitusmuodon 10 § turvaa Suomen kansalaisille sananvapauden. Artiklassa tarkoitettua propagandan kieltäminen edellyttäisi poikkeussäännöstä mainitusta lainkohdasta, joten tällaisen propagandan kieltäminen ei ole mahdollista lainsäädännön puitteissa. Näin ollen peruskirjan sanamuoto ei edellytä sen kieltämistä.

Tilanteita, joissa Suomeen tai Suomesta muuttaa kerralla suurehko määrä ihmisiä, ilmenee lähinnä vain pakolaisia vastaanotettaessa. Artiklan 2 kohdassa edellytettävien terveyspalveluiden järjestäminen siirtolaisten muuttomatkan aikana toteutuu pakolaisryhmien osalta.

Siirtolaisten muuttoturva on pyritty tarpeen mukaan parantamaan. Tässä tarkoituksessa Suomi on tehnyt useiden valtioiden kanssa sosiaaliturvasopimuksia sekä perustanut Tukholmaan, Kööpenhaminaan ja Osloon sosiaalivirastot.

Suomen työlainsäädäntöä sovelletaan myös siirtolaisiin. Siten Suomessa asuvien ulkomaalaisten palkkausta, työntekoa ja työoloja koskevat Suomen kansalaisiin nähden samat sään-

nökset. Yhdistyslain uudistuksen myötä lainsäädäntömme vastaa myös siirtolaisten ammatityhdistysoikeuksien osalta peruskirjan edellyttämää tasoa.

Peruskirjan valvontakäytännössä on siirtolaisten asumisen osalta kiinnitetty huomiota lähinnä yhteiskunnan tukemaan sosiaaliseen vuokra-asumiseen. Suomessa noudatettava asuntopolitiikka edellyttää ulkomaalaisia kohdeltavan kunnallisia aravavuokra-asuntoja jaettaessa yhdenvertaisesti Suomen kansalaisten kanssa. Maassamme ei myöskään ole voimassa 5 kohdan tarkoittamia verosäännöksiä, jotka kohtelisivat ulkomaalaisia Suomen kansalaisia epäedullisemmin.

Ulkomaalaisia kohdellaan 7 kohdan mukaisesti oikeudellisissa asioissa yhdenvertaisesti Suomen kansalaisten kanssa. Heillä on myös Suomen kansalaisen kanssa yhdenvertaiset mahdollisuudet maksuttomaan oikeudenkäyntiin. Yleisen oikeusavustajan palveluksia ulkomaalaisella on Suomen kansalaisten tavoin mahdollisuus saada siinä kunnassa, jossa hänellä on kotipaikka.

Artiklan 8 kohdan mukaisen toisen sopimusvaltion kansalaisten, jotka oleskelevat laillisesti niiden alueella, karkotusta koskevien sopimusmääräysten noudattaminen ei sekään, lainsäädännön väljyys sekä noudatettu käytäntö huomioon ottaen, ole ongelmallista. Myös valuutan vientirajoitukset ovat nykyään artiklan 9 kohdan mukaiset.

Suomen lainsäädäntö ei riittävästi turvaa itsenäisille ammatinharjoittajille artiklan turvaamia oikeuksia. Tämä koskee lähinnä elinkeinon harjoittamisesta annetun lain (122/19) 2 §:n mukaista ulkomaalaisten elinkeinolupapakkoa sekä ulkomaalaisilta elinkeinonharjoittajilta kolmen vuoden ajalta valtiolle tai kunnalle maksettavista veroista ja maksuista vaadittavaa takausta tai muuta vakuutta. Myös yksittäisten elinkeinojen harjoittamisoikeutta rajoittavat lukuiset säännökset.

III osa

Peruskirjan III osa sisältää ainoastaan 20 artiklan, jonka mukaan peruskirjan I osaa on pidettävä niiden tavoitteiden julistuksena, joihin sopimuspuolet pyrkivät. 20 artikla määrittelee myös vähimmäismäärät artikloille ja kohdille, joiden noudattamiseen valtion on sitouduttava. Valtion on ilmoitettava valitsemansa

artiklat ja kohdat Euroopan neuvoston pääsihteerille ratifioimisen tai hyväksymisen yhteydessä. Valtio voi myöhemmin laajentaa artiklojen ja kohtien piiriä, johon se on sitoutunut.

IV osa

21 artikla sisältää perusmääräyksen sopimuspuolten velvollisuudesta toimittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille kahden vuoden välein hyväksymiään peruskirjan määräyksiä koskevia raportteja, joiden muodon vahvistaa ministerikomitea.

22 artikla sisältää määräykset raporteista, jotka koskevat artikloita tai kohtia, joiden noudattamiseen sopimuspuoli ei ole sitoutunut.

23 artikla velvoittaa sopimuspuolia toimittamaan 21—22 artikloissa tarkoitetuista raporteista jäljennökset työnantaja- ja työntekijäjärjestöille, jotka voivat kommentoida niitä.

24—29 artikla sisältävät määräykset raporttien tutkimisesta asiantuntijakomiteassa hallitusten välisen sosiaalikomitean alakomiteassa, neuvoo-antavassa yleiskokouksessa ja ministerikomiteassa. Asiantuntijakomitean jäsenet valitsee ministerikomitea kuudeksi vuodeksi kerrallaan Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden asettamalta ehdokaslistalta. Myös Kansainvälinen työjärjestö ILO osallistuu asiantuntijakomitean neuvotteluihin neuvoo-antavassa ominaisuudessa. Hallitusten väliseen sosiaalikomitean alakomiteaan kuuluu jokaisen peruskirjan sopimuspuolena olevan valtion edustaja. Myös työnantaja- ja työntekijäjärjestöt voivat lähettää edustajansa osallistumaan tarkkailijana alakomitean kokouksiin. Asiantuntijakomitean raportti ja alakomitean johtopäätökset toimitetaan ministerikomitealle, joka ensin kuultuaan neuvoo-antavaa yleiskokousta voi kahden kolmasosan enemmistöllä tehdä kullekin sopimuspuolelle tarvittavia suosituksia.

30 artikla sisältää määräykset sopimuspuolen mahdollisuudesta poiketa peruskirjan velvoitteista sodan tai kansallisen hatatilan satuessa. Poikkeamisesta on ilmoitettava kohtuullisen ajan kuluessa Euroopan neuvoston pääsihteerille.

31 artiklan mukaan I ja II osassa esitettyjä oikeuksia ei voida rajoittaa muutoin kuin lailla, edellyttäen, että rajoitukset ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi tai yleisen edun, kansallisen turvallisuus-

den, kansan terveyden tai moraalien suojelemiseksi.

32 artikla sisältää tavanomaisen määräyksen, jonka mukaan peruskirja ei estä antamasta suojelun kohteena oleville henkilöille peruskirjaa edullisempaa kohtelua.

33 artikla luettelee artikkelit ja kohdat, joiden täytäntöönpanon katsotaan tapahtuvan tehokkaasti silloin, kun määräyksiä sovelletaan työnantajien tai työnantajajärjestöjen ja toisaalta työntekijäjärjestöjen välisin sopimuksin tai lainsäädännön perusteella kyseisten työntekijöiden enemmistöön.

34 artiklan määräykset koskevat valtioita, jotka vastaavat joidenkin valtioon varsinaisesti kuulumattomien alueiden ulkopoliitikasta.

35—37 artikla sisältää tavanomaiset loppumääräykset peruskirjan allekirjoittamisesta, ratifiointista tai hyväksymisestä, voimaantulosta, muuttamisesta ja irtisanomisesta. Irtisanominen on mahdollista vasta viiden vuoden kuluttua siitä, kun peruskirja on tullut voimaan kunkin sopimuspuolen osalta. Sopimuspuoli voi irtisanoa myös peruskirjan II osan artikloita tai kappaleita. Jos hyväksytyjen artiklojen tai kappaleiden määrä ei laske alle 20 artiklassa määrättyjen minimiedellytysten, peruskirja jää muilta osin voimaan.

Sosiaalisen peruskirjan lisäpöytäkirja

I osa

Lisäpöytäkirjan I osa luettelee peruskirjan I osan tavoin kaikki lisäpöytäkirjan suojaamat oikeudet ja periaatteet. Se on niin ikään ohjelmallinen: sopimuspuolet suostuvat kaikkiin asianmukaisiin keinoin saamaan aikaan olosuhteet, joissa luetellut oikeudet ja periaatteet voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Lisäpöytäkirjan II osan johdannon mukaan sopimuspuolet sitoutuvat pitämään tämän osan artikloissa määrättyjä velvoitteita itseään sitovina.

1 artiklan mukaan sopimuspuolet pyrkivät kaikkiin asianmukaisiin, niin kansallisiin kuin kansainvälisiin keinoin, saamaan aikaan olosuhteet, joissa tehokkaalla tavalla voidaan toteuttaa kaikkien työntekijöiden oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun työja ammattiasioissa ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

Tasa-arvon toteuttamiseksi työelämässä sopimuspuolet edistävät tasa-arvoa muun muassa työhönoton, irtisanomissuojan, koulutuksen, kuntoutuksen, työsuhteen ehtojen ja urakehityksen suhteen. Naisten suojelua, etenkin raskautta ja synnytystä koskevia määräyksiä, ei pidä katsoa syrjinnäksi, eikä artikla estä erityistoimenpiteisiin ryhtymistä tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Ammatilliset toiminnat, jotka laatunsa vuoksi voidaan uskoa vain määrättyä sukupuolta olevien henkilöiden tehtäväksi, voidaan sulkea tämän artiklan ulkopuolelle.

Artiklan syrjintäkieltoja ja aktiivisia tasa-arvon edistämismenpiteitä vastaavat säännökset sisältyvät lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/86).

Tasa-arvolaki sisältää myös naisten suojelua koskevaa ja erityistoimenpiteisiin ryhtymistä tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamiseen tähtävästä velvoitetta vastaavia säännöksiä. Vain määrättyä sukupuolta olevien henkilöiden tehtäväksi annettavia ammatillisia toimintoja koskevaa määräystä vastaava säännös on niin ikään tasa-arvolaisissa.

2 artiklan tarkoituksena on edistää työntekijöiden oikeutta tiedonsaantiin sekä yhteisiin neuvotteluihin. Sopimuspuolten edellytetään ryhtyvän toimiin, joilla työntekijöille tehdään mahdolliseksi saada tietoja työnantajayrityksen taloudellisesta ja rahoitustilanteesta. Työntekijöille tulee myös pyrkiä suomaan mahdollisuus neuvotella päätösehdotuksista, joilla voi olla huomattava vaikutus työntekijöiden etuihin. Sopimuspuolet voivat säätää, etteivät tiedonsaantia ja neuvottelu-oikeutta koskevat säännökset koske yrityksiä, joiden työntekijämäärä alittaa tietyn määrän.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain mukaan, jota sovelletaan yrityksessä, jossa säännöllisesti työskentelee vähintään 30 työntekijää, työnantajan tulee esittää henkilöstön edustajille yrityksen tilinpäätös, selvitys yrityksen taloudellisesta tilasta, henkilöstösuunnitelma ja palkkatilastot. Asia, jolla on henkilöstövaikutuksia, voidaan ratkaista vasta sen jälkeen, kun ratkaisusta on sovittu tai kun neuvotteluihin lain mukaan varattava vähimmäisaika on kulunut.

3 artiklan tarkoituksena on turvata työntekijöille oikeus työolosuhteita ja työympäristöä koskevien päätösten ja parannusten tekemiseen. Tähän tulee pyrkiä ryhtymällä toimenpiteisiin, joiden avulla työntekijät saavat mah-

dollisuuden vaikuttaa työoloja tai työympäristöä koskevien päätösten tekemiseen, työterveyteen ja -turvallisuuteen yritysten piirissä, sosiaalisten ja sivistyksellisten palvelujen ja etujen järjestämiseen yrityksessä sekä kaikkia edellä lueteltuja asioita koskevien määräysten noudattamisen valvontaan.

Työsuojeluvallonnasta annettu lain (131/73) ja asetuksen (954/73) mukaan työpaikalle on valittava työsuojeluvalltuutettu ja kaksi varavalltuutettua edustamaan työntekijöitä työsuojelua koskevassa yhteistoiminnassa sekä työnantajan ja työntekijäin edustajista kokoonpanu työsuojelutoimikunta.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 6 §:n mukaan yhteistoimintamenettelyn piiriin kuuluu työpaikkaruokailu ja lastenhoidon järjestäminen, työpaikan sosiaalitilojen käyttö ja suunnittelu, kerho- ja lomatoiminta, henkilöstölle myönnettävät avustukset ja lahjoitukset sekä työsuhteasuntojen jakaminen.

4 artikla koskee iäkkäiden henkilöiden oikeutta sosiaaliseen suojeluun. Artiklassa korostetaan vanhusten omaa panosta elämänsä järjestämisessä. Sopimuspuolet sitoutuvat suojaamaan iäkkäiden henkilöiden oikeutta pysyä yhteiskunnan täysipainoisina jäseninä niin kauan kuin mahdollista. Erikseen mainitaan, että vanhuksille on turvattava riittävät varat sekä tiedot käytettävissä olevista palveluista. Laitoksissa oleville iäkkäille henkilöille on taattava asianmukainen tuki ja mahdollisuus osallistua laitoksessa tapahtuvaan elinolosuhteita koskevaan päätöksentekoon.

Iäkkäiden henkilöiden toimeentulon turvaa sosiaalivakuutus sekä viimesijaisesti sosiaalihuoltolain (710/82) mukainen toimentulotuki. Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskevan tiedotustoiminnan järjestämisestä. Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuoltoa on ensisijaisesti toteutettava sellaisin toimintamuodoin, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen sekä luovat taloudelliset ja muut edellytykset selviytyä omatoimisesti päivittäisistä toiminnoista.

Sosiaalihuoltoasetuksessa (607/83) on säädetty laitoshuollon sisällöstä. Laitoshuoltoa toteutettaessa on henkilöille järjestettävä hänen ikänsä ja kuntonsa mukainen tarpeellinen kuntoutus, hoito ja huolenpito. Hänelle on lisäksi pyrittävä järjestämään turvallinen, kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö, joka antaa mahdollisuuden yksityisyyteen ja edistää

hänen kuntoutumistaan, omatoimisuuttaan ja toimintakykyään.

Sosiaalihuoltoasetuksen mukaan sosiaalihuollon asiakkaille on järjestettävä mahdollisuus osallistua tarkoituksenmukaisella tavalla sosiaalihuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen.

III osa

Lisäpöytäkirjan III osa sisältää ainoastaan 5 artiklan, joka vastaa peruskirjan 20 artiklaa. Sopimuspuoli voi valita lisäpöytäkirjan II osan artikloista yhden tai useamman, jonka noudattamiseen se ratifioinnin tai hyväksymisen yhteydessä sitoutuu.

IV osa

Liittyessään pöytäkirjaan sopimuspuoli sitoutuu raportoimaan myös pöytäkirjan II osan määräysten soveltamisesta peruskirjan 21 artiklassa tarkoitetun raportin yhteydessä.

V osa

7 artiklan mukaan pöytäkirjan 1—4 artiklojen määräykset voidaan toteuttaa sopimuspuolen soveliaaksi katsomia keinoja käyttäen. Pöytäkirjan 2 ja 3 artiklojen tehokkaaseen täytäntöönpanoon riittää, että määräyksiä sovelletaan kyseisten työntekijöiden enemmistöön.

8 artiklan mukaan pöytäkirjan määräykset eivät rajoita peruskirjan määräyksiä. Peruskirjan 22—32 artikloita sovelletaan soveltuvin osin myös pöytäkirjaan.

9 artikla sisältää peruskirjan 34 artiklaa vastaavat määräykset.

10—11 artikla sisältävät pöytäkirjan allekirjoittamista, ratifioimista, hyväksymistä, voimaantuloa ja irtisanomista koskevat loppumääräykset.

12 artiklassa luetellaan seikat, jotka peruskirjan tallettaja antaa tiedoksi sopimuspuolille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajille.

2. Voimaantulo

Sosiaalinen peruskirja tulee Suomen osalta voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun Suomi on tallettanut hyväksymiskirjansa. Lisäpöytäkirja ei vielä ole tullut kansainvälisesti voimaan. Tarkoituksena on, että Suomi hyväksyisi peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjan samanaikaisesti.

Esitykseen liittyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleis-sopimus.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Kuten edellä peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjan suhdetta Suomen lainsäädäntöön selostettaessa on todettu, Suomen on tarkoitus antaa peruskirjan III osan 20 artiklan mukainen selitys, jonka mukaan Suomi sitoutuisi noudattamaan niitä määräyksiä, jotka ovat Suomen lainsäädännön mukaisia. Näin ollen peruskirja ja lisäpöytäkirja Suomea velvoittavilta osin ei ole ristiriidassa Suomen lainsäädännön kanssa.

Ahvenanmaan itsehallintolain (670/51) 13 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan kuuluvat

muun muassa sosiaalihuolto, terveydenhuolto, osa työoikeuden alasta ja osa elinkeino-oikeuden alasta. Näin ollen monet peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjan määräykset koskevat aloja, jotka kuuluvat maakunnan lainsäädäntövaltaan. Peruskirjan ja lisäpöytäkirjan määräykset eivät ole ristiriidassa Ahvenanmaan itsehallintolain tai maakuntalainsäädännön kanssa. Koska peruskirja ja lisäpöytäkirja kuitenkin käsittelevät asioita, jotka kuuluvat Ahvenanmaan maakuntapäivien lainsäädäntövaltan piiriin, on peruskirjan ja lisäpöytäkirjan määräyksiä näiltä osin pidettävä lainsäädännön alaan kuuluvina.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska peruskirja ja sen lisäpöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Vt. ulkoasiainministeri

Pääministeri *Harri Holkeri*

**Euroopan sosiaalinen
PERUSKIRJA**

Tämän peruskirjan allekirjoittaneet hallitukset, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä, pitävät mieleissään, että Euroopan neuvoston pyrkimyksenä on luoda kiinteämmät yhteydet jäsenvaltioidensa välille niiden ihanteiden ja periaatteiden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi, jotka muodostavat niiden yhteisen perinnön, sekä niiden taloudellisen ja sosiaalisen edistykseen helpottamiseksi, etenkin pitämällä yllä ja kehittämällä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia,

katsovat, että Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat sopineet ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun eurooppalaisen yleissopimuksen ja sen Pariisissa 20 päivänä maaliskuuta 1952 allekirjoitetun lisäpöytäkirjan mukaisesti niissä määriteltyjen kansalaisoikeuksien sekä poliittisten oikeuksien ja vapauksien turvaamisesta väestöilleen,

katsovat, että sosiaaliset oikeudet on taattava ilman rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, uskontoon, poliittiseen katsomukseen, kansalliseen syntyperään tai sosiaaliseen alkuperään perustuvaa syrjintää,

ovat päättäneet pyrkiä kaikkiin keinoin yhdessä niin kaupungeissa kuin maaseudulla asuvan väestönsä elintason parantamiseen ja niiden sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitukseen soveltuvien instituutioiden ja toimien avulla, ja

ovat sopineet seuraavasta:

I osa

Sopimuspuolet hyväksyvät toimintansa tavoitteeksi, johon ne pyrkivät kaikkiin sopivoin keinoin niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla, sellaisten olosuhteiden luomisen, joissa seuraavat oikeudet ja periaatteet ovat tehokkaalla tavalla toteutettavissa:

1. Jokaisella tulee olla mahdollisuus ansaita elantonsa itse vapaasti valitsemassaan ammatissa.

2. Kaikilla työntekijöillä on oikeus oikeudenmukaisiin työsuhteen ehtoihin.

**European social
CHARTER**

The Governments signatory hereto being Members of the Council of Europe,

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its Members for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage and of facilitating their economic and social progress, in particular by the maintenance and further realisation of human rights and fundamental freedoms,

Considering that in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950, and the Protocol thereto signed at Paris on 20th March 1952, the member States of the Council of Europe agreed to secure to their populations the civil and political rights and freedoms therein specified;

Considering that the enjoyment of social rights should be secured without discrimination on grounds of race, colour, sex, religion, political opinion, national extraction or social origin,

Being resolved to make every effort in common to improve the standard of living and to promote the social well being of both their urban and rural populations by means of appropriate institutions and action,

Have agreed as follows:

Part I

The Contracting Parties accept as the aim of their policy, to be pursued by all appropriate means, both national and international in character, the attainment of conditions in which the following rights and principles may be effectively realised:

1. Everyone shall have the opportunity to earn his living in an occupation freely entered upon.

2. All workers have the right to just conditions of work.

3. Kaikilla työntekijöillä on oikeus turvallisiin ja terveellisiin työolosuhteisiin.

4. Kaikilla työntekijöillä on oikeus kohtuulliseen palkkaan, joka on riittävä turvaamaan tydyttävän elintason heille ja heidän perheilleen.

5. Kaikilla työntekijöillä ja työnantajilla on oikeus järjestäytyä kansallisiin tai kansainvälisiin järjestöihin taloudellisten ja sosiaalisten etujensa turvaamiseksi.

6. Kaikilla työntekijöillä ja työnantajilla on oikeus työehtosopimusten tekemiseen.

7. Lapsilla ja nuorilla on oikeus erityiseen suojeluun niitä fyysisiä ja moraalisia vaaroja vastaan, joille he joutuvat alttiiksi.

8. Naispuolisilla työntekijöillä on raskauden ja synnyttämisen yhteydessä ja tarpeen vaatiessa muulloinkin oikeus erityiseen työsuojeluun.

9. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen ammatinvalinnanohjaukseen, jonka tarkoituksena on auttaa asianomaista valitsemaan henkilökohtaisiin taipumuksiinsa ja kiinnostuksiinsa soveltuva ammatti.

10. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen ammatilliseen koulutukseen.

11. Jokaisella on oikeus käyttää hyväkseen kaikkia toimenpiteitä, joiden avulla hän voi saavuttaa parhaan mahdollisen terveydentilan.

12. Kaikilla työntekijöillä ja heidän huollettavillaan on oikeus sosiaaliturvaan.

13. Jokainen, jolta puuttuvat riittävät varat, on oikeutettu saamaan sosiaali- ja lääkintä-apua.

14. Jokaisella on oikeus käyttää sosiaalihuollon palveluja.

15. Vammaisilla on oikeus ammatilliseen koulutukseen, kuntoutukseen ja uudelleen työllistämiseen vamman alkuperästä ja laadusta riippumatta.

16. Yhteiskunnan perusyksikkönä perheellä on oikeus asianmukaiseen sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun sen täysipainoisen kehityksen turvaamiseksi.

17. Äideillä ja lapsilla on siviilisäädystä ja perhesuhteista riippumatta oikeus asianmukaiseen sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun.

18. Sopimuspuolten kansalaisilla on oikeus olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella samoilla ehdoilla kuin viimeksi mainitun maan kansalaisilla edellyttäen, etteivät pakottavat taloudelliset tai sosiaaliset syyt aiheuta tälle oikeudelle rajoituksia.

3. All workers have the right to safe and healthy working conditions.

4. All workers have the right to a fair remuneration sufficient for a decent standard of living for themselves and their families.

5. All workers and employers have the right to freedom of association in national or international organisations for the protection of their economic and social interests.

6. All workers and employers have the right to bargain collectively.

7. Children and young persons have the right to a special protection against the physical and moral hazards to which they are exposed.

8. Employed women, in case of maternity, and other employed women as appropriate, have the right to a special protection in their work.

9. Everyone has the right to appropriate facilities for vocational guidance with a view to helping him choose an occupation suited to his personal aptitude and interests.

10. Everyone has the right to appropriate facilities for vocational training.

11. Everyone has the right to benefit from any measures enabling him to enjoy the highest possible standard of health attainable.

12. All workers and their dependents have the right to social security.

13. Anyone without adequate resources has the right to social and medical assistance.

14. Everyone has the right to benefit from social welfare services.

15. Disabled persons have the right to vocational training, rehabilitation and resettlement, whatever the origin and nature of their disability.

16. The family as a fundamental unit of society has the right to appropriate social, legal and economic protection to ensure its full development.

17. Mothers and children, irrespective of marital status and family relations, have the right to appropriate social and economic protection.

18. The nationals of any one of the Contracting Parties have the right to engage in any gainful occupation in the territory of any one of the others on a footing of equality with the nationals of the latter, subject to restrictions based on cogent economic or social reasons.

19. Siirtotyöläisillä, jotka ovat sopimuspuolen kansalaisia samoin kuin heidän perheenjäsenillään, on oikeus suojeluun ja tukeen toisen sopimuspuolen alueella.

19. Migrant workers who are nationals of a Contracting Party and their families have the right to protection and assistance in the territory of any other Contracting Party.

II osa

Sopimuspuolet sitoutuvat sen mukaan kuin III osassa tarkemmin määrätään pitämään seuraavissa artikloissa ja kappaleissa mainittuja velvoitteita itseään sitovina:

1 artikla

Oikeus työhön

Toteuttaakseen oikeuden työhön tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. pitämään mahdollisimman korkean ja vakaan työllisyysasteen saavuttamista ja ylläpitämistä yhtenä ensisijaisista tavoitteistaan ja velvollisuuksistaan tarkoituksena täystyöllisyyden saavuttaminen,
2. suojelemaan tehokkaasti työntekijän oikeutta ansaita elantonsa vapaasti valitsemassaan ammatissa,
3. tarjoamaan kaikille työntekijöille maksuttomat työnvälityspalvelut,
4. tarjoamaan tai edistämään asianmukaista ammatinvalinnanohjausta, ammatillista koulutusta ja kuntoutusta.

2 artikla

Oikeus oikeudenmukaisiin työsuhteen ehtoihin

Toteuttaakseen oikeuden oikeudenmukaisiin työsuhteen ehtoihin tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. määräämään kohtuullisista päivittäisistä ja viikottaisista työajoista ja siitä, että työviikkoa lyhennetään vähitellen siinä määrin kuin tuotannon kasvu ja muut asiaan vaikuttavat tekijät sallivat,
2. määräämään palkallisista yleisistä juhlapäivistä,
3. määräämään vähintään kahden viikon palkallisesta vuosilomasta,
4. määräämään että säädetyissä vaarallisissa tai terveydelle haitallisissa ammateissa työskenteleville työntekijöille myönnetään ylimääräistä palkallista lomaa tai lyhennetty työaika,
5. varmistamaan viikottaisen levon, joka mikäli mahdollista on samaan aikaan kuin

Part II

The Contracting Parties undertake, as provided for in Part III, to consider themselves bound by the obligations laid down in the following Article and paragraphs.

Article 1

The right to work

With a view to ensuring the effective exercise of the right to work, the Contracting Parties undertake:

1. to accept as one of their primary aims and responsibilities the achievement and maintenance of as high and stable a level of employment as possible, with a view to the attainment of full employment,
2. to protect effectively the right of the worker to earn his living in an occupation freely entered upon;
3. to establish or maintain free employment services for all workers;
4. to provide or promote appropriate vocational guidance, training and rehabilitation.

Article 2

The right to just conditions of work

With a view to ensuring the effective exercise of the right to just conditions of work, the Contracting Parties undertake:

1. to provide for reasonable daily and weekly working hours, the working week to be progressively reduced to the extent that the increase of productivity and other relevant factors permit;
2. to provide for public holidays with pay;
3. to provide for a minimum of two weeks annual holiday with pay;
4. to provide for additional paid holidays or reduced working hours for workers engaged in dangerous or unhealthy occupations as prescribed;
5. to ensure a weekly rest period which shall, as far as possible, coincide with the day recog-

kyseisessä maassa tai kyseisellä alueella perinteisesti tai tavanmukaisesti tunnustettu lepopäivä.

3 artikla

Oikeus turvallisiin ja terveellisiin työolosuhteisiin

Toteutatakseen oikeuden turvallisiin ja terveellisiin työolosuhteisiin tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. laatimaan turvallisuus- ja terveystasotäytäntöä,
2. valvomaan näiden määräysten täytäntöönpanoa,
3. asianmukaisella tavalla neuvottelemaan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa työturvallisuuden ja työterveyden parantamiseen tähtäävistä toimenpiteistä.

4 artikla

Oikeus kohtuulliseen palkkaan

Toteutatakseen oikeuden kohtuulliseen palkkaan tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. tunnustamaan työntekijöiden oikeuden sellaiseen palkkaan, joka turvaa tyydyttävän elintason heille ja heidän perheilleen,
2. myöntämään, että työntekijöillä on oikeus ylityöstä maksettavaan korotettuun palkkaan erityistapauksia koskevia poikkeuksia lukuunottamatta,
3. myöntämään, että miehillä ja naisilla on oikeus samaan palkkaan samanarvoisesta työstä,
4. myöntämään, että kaikilla työntekijöillä on oikeus kohtuulliseen työsuhteen irtisanomisaikaan,
5. sallimaan palkanpidätykset ainoastaan niillä ehdoilla ja siinä laajuudessa kuin kansallisissa laeissa tai määräyksissä säädetään tai työehtosopimuksissa tai välitystuomioilla määrätään.

Nämä oikeudet tulee turvata vapaasti tehdyillä työehtosopimuksilla, säädetyllä palkkojen määräämismenettelyllä tai muulla kansallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla.

5 artikla

Järjestäytymisoikeus

Turvatakseen ja edistääkseen työntekijöiden ja työnantajien oikeutta muodostaa paikallisia,

nised by tradition or custom in the country or region concerned as a day of rest.

Article 3

The right to safe and healthy working conditions

With a view to ensuring the effective exercise of the right to safe and healthy working conditions, the Contracting Parties undertake:

1. to issue safety and health regulations;
2. to provide for the enforcement of such regulations by measures of supervision;
3. to consult, as appropriate, employers' and workers' organisations on measures intended to improve industrial safety and health.

Article 4

The right to a fair remuneration

With a view to ensuring the effective exercise of the right to a fair remuneration, the Contracting Parties undertake:

1. to recognise the right of workers to a remuneration such as will give them and their families a decent standard of living;
2. to recognise the right of workers to an increased rate of remuneration for overtime work, subject to exceptions in particular cases;
3. to recognise the right of men and women workers to equal pay for work of equal value;
4. to recognise the right of all workers to a reasonable period of notice for termination of employment;
5. to permit deductions from wages only under conditions and to the extent prescribed by national laws or regulations or fixed by collective agreements or arbitration awards.

The exercise of these rights shall be achieved by freely concluded collective agreements, by statutory wage-fixing machinery, or by other means appropriate to national conditions.

Article 5

The right to organise

With a view to ensuring or promoting the freedom of workers and employers to form

kansallisia tai kansainvälisiä järjestöjä taloudellisten ja sosiaalisten etujensa suojelemiseksi sekä oikeutta liittyä näihin järjestöihin, sopimuspuolet takaavat, ettei kansallista lainsäädäntöä laadita sellaiseksi tai sitä sovelleta tavalla, joka loukkaisi tätä oikeutta. Kansallisilla laeilla tai muilla säädöksillä tulee määrätä, missä laajuudessa tämän artiklan sisältämiä takeita sovelletaan poliisivoimiin. Samoin kansallisilla laeilla tai säädöksillä tulee määrätä periaate, jonka mukaan näitä takeita sovelletaan puolustusvoimien jäseniin, ja missä laajuudessa niitä sovelletaan tähän ryhmään kuuluihin henkilöihin.

6 artikla

Kollektiivinen neuvottelu-oikeus

Turvatakseen oikeuden työehtosopimusten tekemiseen sopimuspuolet sitoutuvat:

1. edistämään työntekijöiden ja työnantajien välisiä yhteisiä neuvotteluja,
2. edistämään, silloin kun se on tarpeellista ja asianmukaista, työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen tai työnantajien ja työntekijäjärjestöjen välistä vapaaehtoista neuvottelujärjestelmää, jotta työsuhteen ehdot määritettäisiin työehtosopimuksilla,
3. edistämään asianmukaisen sovittelumenettelyn ja vapaaehtoisen välitysmenettelyn luomista ja käyttöä työriitojen selvittämisessä,

ja tunnustamaan:

4. työntekijöiden ja työnantajien oikeuden ryhtyä yhteistoimiin, kuten lakkoon eturistiriitojen sattuessa, edellyttäen ettei voimassa olevista työehtosopimusten velvoitteista muuta seuraa.

7 artikla

Lasten ja nuorten oikeus suojeluun

Turvatakseen sen, että lasten ja nuorten oikeus suojeluun toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. määräämään, että vähimmäisikäraja työhönotta varten on 15 vuotta; poikkeuksen voivat muodostaa erikseen määritetyt kevyet työt, joista ei koidu vahinkoa lasten terveydelle, moraalille eikä koulutukselle,

local, national or international organisations for the protection of their economic and social interests and to join those organisations, the Contracting Parties undertake that national law shall not be such as to impair, nor shall it be so applied as to impair, this freedom. The extent to which the guarantees provided for in this Article shall apply to the police shall be determined by nations laws or regulations. The principle governing the application to the members of the armed forces of these guarantees and the extent to which they shall apply to persons in this category shall equally be determined by national laws or regulations.

Article 6

The right to bargain collectively

With a view to ensuring the effective exercise of the right to bargain collectively, the Contracting Parties undertake:

1. to promote joint consultation between workers and employers;
2. to promote, where necessary and appropriate, machinery for voluntary negotiations between employers or employers' organisations and workers' organisations, with a view to the regulation of terms and conditions of employment by means of collective agreements;
3. to promote the establishment and use of appropriate machinery for conciliation and voluntary arbitration for the settlement of labour disputes;

and recognise:

4. the right of workers and employers to collective action in cases of conflicts of interest, including the right to strike, subject to obligations that might arise out of collective agreements previously entered into.

Article 7

The right of children and young persons to protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of children and young persons to protection, the Contracting Parties undertake:

1. to provide that the minimum age of admission to employment shall be 15 years, subject to exceptions for children employed in prescribed light work without harm to their health, morals or education;

2. määräämään korkeamman vähimmäisikärajan työhönottoa varten silloin, kun kysymyksessä ovat erikseen määritetyt vaarallisina tai epäterveellisinä pidetyt työt,

3. määräämään, ettei oppivelvollisuuden alaisina olevia henkilöitä saa ottaa sellaiseen työhön, joka estäisi heitä hyödyntämästä täysipainoisesti koulutustaan,

4. määräämään alle 16-vuotiaiden työajan rajoitettavaksi heidän kehityksensä ja etenkin heidän ammatillisen koulutuksen tarpeensa edellyttämällä tavalla,

5. tunnustamaan nuorten työntekijöiden ja harjoittelijoiden oikeuden kohtuulliseen palkkaan tai muihin tarkoituksenmukaisiin korvauksiin,

6. määräämään, että nuorten henkilöiden normaalin työajan puitteissa ammatilliseen koulutukseen työnantajan suostumuksella käyttämä aika luetaan työpäivään kuuluvaksi,

7. määräämään, että alle 18-vuotiaat työntekijät ovat oikeutettuja vähintään kolmen viikon palkalliseen vuosilomaan,

8. määräämään, ettei alle 18-vuotiaita henkilöitä saa käyttää yötyössä lukuun ottamatta tiettyjä, kansallisten lakien tai säädösten määrittämiä ammatteja,

9. määräämään, että alle 18-vuotiaat henkilöt, jotka tekevät sellaisia töitä, joista säännellään kansallisissa laeissa tai säädöksissä, käyvät säännöllisesti lääkärintarkastuksissa,

10. turvaamaan erityisen suojelun niitä fyysisiä tai moraalisia vaaroja vastaan, joille lapset ja nuoret ovat alttiina, ja etenkin sellaisia vaaroja vastaan, jotka välittömästi tai välillisesti aiheutuvat heidän työstään.

8 artikla

Naispuolisten työntekijöiden oikeus suojeluun

Turvatakse sen, että naispuolisten työntekijöiden oikeus suojeluun toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. järjestämään naisille vapaata ennen ja jälkeen synnytyksen yhteensä vähintään 12 viikon ajaksi joko palkallisen loman, riittävien sosiaaliturvatuuksien tai julkisista varoista saatujen etuuksien avulla,

2. pitämään laittomana sitä, jos työnantaja irtisanoo naisen tämän ollessa äitiyslomalla tai

2. to provide that a higher minimum age of admission to employment shall be fixed with respect to prescribed occupations regarded as dangerous or unhealthy;

3. to provide that persons who are still subject to compulsory education shall not be employed in such work as would deprive them of the full benefit of their education;

4. to provide that the working hours of persons under 16 years of age shall be limited in accordance with the needs of their development, and particularly with their need for vocational training;

5. to recognise the right of young workers and apprentices to a fair wage or other appropriate allowances;

6. to provide that the time spent by young persons in vocational training during the normal working hours with the consent of the employer shall be treated as forming part of the working day;

7. to provide that employed persons of under 18 years of age shall be entitled to not less than three weeks' annual holiday with pay;

8. to provide that persons under 18 years of age shall not be employed in night work with the exception of certain occupations provided for by national laws or regulations;

9. to provide that persons under 18 years of age employed in occupations prescribed by national laws or regulations shall be subject to regular medical control;

10. to ensure special protection against physical and moral dangers to which children and young persons are exposed and particularly against those resulting directly or indirectly from their work.

Article 8

The right of employed women to protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of employed women to protection, the Contracting Parties undertake:

1. to provide either by paid leave, by adequate social security benefits or by benefits from public funds for women to take leave before and after childbirth up to a total of at least 12 weeks;

2. to consider it as unlawful for an employer to give a woman notice of dismissal during her

sellaisena ajankohtana, että irtisanomisaika päättyisi tällaisen poissaolon aikana,

3. määräämään, että imettävät äidit ovat oikeutettuja riittävään vapaaseen tätä tarkoitusta varten,

4. a) säätelemään naisten yötyötä teollisuudessa,

b) kieltämään naispuolisen työvoiman käytön maanalaisessa kaivostoiminnassa ja asianmukaisesti kaikessa muussa työssä, joka vaarallisuutensa, epäterveellisyytensä tai rasittavuutensa vuoksi on heille sopimatonta.

9 artikla

Oikeus ammatinvalinnanohjaukseen

Turvatakseen sen, että oikeus ammatinvalinnanohjaukseen toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat tarpeen vaatiessa järjestämään ja edistämään palveluja, joiden tarkoituksena on auttaa kaikkia, myös vammaisia, ratkaisemaan ammatinvalintaan ja ammatissa etenemiseen liittyviä ongelmia ottaen huomioon asianomaisen yksilölliset luonteenpiirteet suhteessa tarjolla oleviin työtilaisuuksiin; tämän palvelun tulisi olla maksutonta ja sitä tulisi olla tarjolla sekä nuorille, myös koululaisille, että aikuisille.

10 artikla

Oikeus ammatilliseen koulutukseen

Toteuttaakseen oikeuden ammatilliseen koulutukseen tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. tarvittaessa järjestämään ja edistämään ammatillista koulutusta kaikille, myös vammaisille, yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa sekä tarjoamaan mahdollisuudet päästä korkeampaan ammatilliseen ja yliopistokoulutukseen yksinomaan yksilön soveltuvuuden perusteella,

2. järjestämään ja edistämään harjoittelija-järjestelmää ja muita järjestelyjä nuorten poikien ja tyttöjen kouluttamiseksi eri työpaikoissa,

3. tarvittaessa järjestämään ja edistämään a) sopivia ja helposti saatavilla olevia koulutusmahdollisuuksia aikuisille työntekijöille,

b) erityisiä, teknisen kehityksen tai muiden työelämässä tapahtuvien uusien suuntauksien edellyttämiä uudelleen koulutusmahdollisuuksia aikuisille työntekijöille,

absence on maternity leave or to give her notice of dismissal at such a time that the notice would expire during such absence;

3. to provide that mothers who are nursing their infants shall be entitled to sufficient time off for this purpose,

4. (a) to regulate the employment of women workers on night work in industrial employment;

(b) to prohibit the employment of women workers in underground mining, and, as appropriate, on all other work which is unsuitable for them by reason of its dangerous, unhealthy, or arduous nature.

Article 9

The right to vocational guidance

With a view to ensuring the effective exercise of the right to vocational guidance, the Contracting Parties undertake to provide or promote, as necessary, a service which will assist all persons, including the handicapped, to solve problems related to occupational choice and progress, with due regard to the individual's characteristics and their relation to occupational opportunity: this assistance should be available free of charge, both to young persons, including school children, and to adults.

Article 10

The right to vocational training

With a view to ensuring the effective exercise of the right to vocational training, the Contracting Parties undertake:

1. to provide or promote, as necessary, the technical and vocational training of all persons including the handicapped, in consultation with employers' and workers organisations, and to grant facilities for access to higher technical and university education, based solely on individual aptitude;

2. to provide or promote a system of apprenticeship and other systematic arrangements for training young boys and girls in their various employments,

3. to provide or promote, as necessary: (a) adequate and readily available training facilities for adult workers;

(b) special facilities for the re-training of adult workers needed as a result of technological development or new trends in employment;

4. rohkaisemaan järjestettyjen mahdollisuuksien täysipainoista hyväksikäyttöä asianmukaisin toimenpitein, esimerkiksi

a) vähentämällä kaikkia maksuja tai poistamalla ne,

b) myöntämällä taloudellista tukea sopivissa tapauksissa,

c) sisällyttämällä normaaliin työaikaan se aika, jonka työntekijä käyttää lisäkoulutukseen työnantajan pyynnöstä työsuhteen aikana

d) varmistamalla sopivan valvonnan avulla ja yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa, että harjoittelijajärjestelmä ja muu nuorille työntekijöille järjestetty koulutus on tehokasta ja että kaikki nuoret työntekijät saavat riittävän suojelun.

11 artikla

Oikeus terveyden suojeluun

Toteuttaakseen oikeuden terveyden suojeluun tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet ryhtyvät, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa, ryhtymään asianmukaisiin toimiin, jotta muun muassa

1. terveyttä heikentävät syyt poistetaan mahdollisimman laajalti,

2. neuvontapalveluja ja valistusta järjestetään terveyden edistämiseksi ja rohkaistaan henkilökohtaisen vastuun ottamista terveyttä koskevista asioista,

3. kulkutauteja, kansantauteja ja muita sairauksia ehkäistään niin laajalti kuin mahdollista.

12 artikla

Oikeus sosiaaliturvaan

Toteuttaakseen oikeuden sosiaaliturvaan tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. luomaan sosiaaliturvajärjestelmän ja pitämään sitä yllä,

2. pitämään sosiaaliturvajärjestelmänsä tyydyttävällä, vähintään Kansainvälisen työjärjestön sosiaaliturvan vähimmäistasoa koskevan yleissopimuksen (nro 102) edellyttämällä tasolla,

3. pyrkimään asteittain nostamaan sosiaaliturvajärjestelmänsä korkeammalle tasolle,

4. to encourage the full utilisation of the facilities provided by appropriate measures such as:

(a) reducing or abolishing any fees or charges;

(b) granting financial assistance in appropriate cases;

(c) including in the normal working hours time spent on supplementary training taken by the worker, at the request of his employer, during employment;

(d) ensuring, through adequate supervision, in consultation with the employers' and workers' organisations, the efficiency of apprenticeship and other training arrangements for young workers, and the adequate protection of young workers generally.

Article 11

The right to protection of health

With a view to ensuring the effective exercise of the right to protection of health, the Contracting Parties undertake, either directly or in co-operation with public or private organisations, to take appropriate measures designed inter alia:

1. to remove as far as possible the causes of ill-health;

2. to provide advisory and educational facilities for the promotion of health and the encouragement of individual responsibility in matters of health;

3. to prevent as far as possible epidemic, endemic and other diseases.

Article 12

The right to social security

With a view to ensuring the effective exercise of the right to social security, the Contracting Parties undertake:

1. to establish or maintain a system of social security;

2. to maintain the social security system at a satisfactory level at least equal to that required for ratification of International Labour Convention (No. 102) Concerning Minimum Standards of Social Security;

3. to endeavour to raise progressively the system of social security to a higher level;

4. ryhtymään toimenpiteisiin tekemällä sopivia kahdenvälisiä ja monenvälisiä sopimuksia tai muilla keinoin, tällaisten sopimusten sallimilla ehdoilla, varmistaakseen:

a) muiden sopimusvaltioiden kansalaisten tasavertaisen kohtelun sopimusvaltion omien kansalaisten kanssa sosiaaliturvaoikeuksien osalta samoin kuin sosiaaliturvalainsäädännöstä johtuvien etuuksien säilymisen, missä tahansa vakuutetut henkilöt liikkuvat sopimusvaltioiden alueiden välillä,

b) sosiaaliturvaoikeuksien myöntäminen, säilyttäminen ja jatkaminen esimerkiksi laskeamalla yhteen kunkin sopimusvaltion lainsäädännön mukaisesti loppuun suoritettut vakuutus- tai työskentelyjaksot.

13 artikla

Oikeus sosiaali- ja lääkintäapuun

Toteuttaakseen oikeuden sosiaali- ja lääkintäapuun tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. varmistamaan, että jokaiselle henkilölle, jolta puuttuvat riittävät varat ja joka ei pysty hankkimaan tällaisia varoja omin avuin tai muista lähteistä etenkin sosiaaliturvajärjestelmän tarjoamista etuuksista, turvataan riittävää apua ja sairaustapauksissa kyseisen tilan vaatimaa hoitoa,

2. varmistamaan, että tällaista apua saavat henkilöt eivät tästä syystä joudu kokemaan poliittisten tai sosiaalisten oikeuksiensa supistamista,

3. määräämään, että jokainen voi saada tarvitsemaansa neuvontaa ja henkilökohtaista apua joko sopivien julkisten tai yksityisten palvelujen kautta, jotta ehkäistäisiin asianomaisen tai hänen perheensä joutuminen hätään tai tällaisen tilanteen poistamiseksi tai lievittämiseksi.

4. soveltamaan tämän artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa mainittuja määräyksiä tasavertaisesti omiin kansalaisiinsa ja muiden sopimusvaltioiden kansalaisiin, jotka laillisesti oleskelevat niiden alueella, Pariisissa 11 joulukuuta 1953 allekirjoitetun, sosiaali- ja lääkintäapua koskevan Euroopan yleissopimuksen asettamien velvoitteiden mukaisesti.

4. to take steps, by the conclusion of appropriate bilateral and multilateral agreements, or by other means, and subject to the conditions laid down in such agreements, in order to ensure:

(a) equal treatment with their own nationals of the nationals of other Contracting Parties in respect of social security rights, including the retention of benefits arising out of social security legislation, whatever moments the persons protected may undertake between the territories of the Contracting Parties;

(b) the granting, maintenance and resumption of social security rights by such means as the accumulation of insurance or employment periods completed under the legislation of each of the Contracting Parties.

Article 13

The right to social and medical assistance

With a view to ensuring the effective exercise of the right to social and medical assistance, the Contracting Parties undertake:

1. to ensure that any person who is without adequate resources and who is unable to secure such resources either by his own efforts or from other sources, in particular by benefits under a social security scheme, be granted adequate assistance, and, in case of sickness, the care necessitated by his condition;

2. to ensure that persons receiving such assistance shall not, for that reason, suffer from a diminution of their political or social rights;

3. to provide that everyone may receive by appropriate public or private services such advice and personal help as may be required to prevent, to remove, or to alleviate personal or family want;

4. to apply the provisions referred to in paragraphs 1, 2 and 3 of this Article on an equal footing with their nationals to nationals of other Contracting Parties lawfully within their territories, in accordance with their obligations under the European Convention on Social and Medical Assistance, signed at Paris on 11th December 1953.

14 artikla

Oikeus käyttää sosiaalipalveluja

Toteuttaakseen oikeuden käyttää sosiaalipalveluja tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. edistämään ja järjestämään palveluja, jotka sosiaalityön menetelmiä käyttäen osaltaan edistävät yhteisössä sekä yksilöiden että ryhmien hyvinvointia ja kehitystä sekä näiden sopeutumista sosiaaliseen ympäristöönsä,

2. rohkaisemaan yksilöiden sekä vapaaehtois- ja muiden järjestöjen osallistumista tällaisten palvelujen järjestämiseen ja ylläpitämiseen.

15 artikla

Fyysisesti tai psyykkisesti vammaisten oikeus ammatilliseen koulutukseen, kuntoutukseen ja yhteiskunnalliseen jälleensopeutumiseen

Toteuttaakseen fyysisesti tai psyykkisesti vammaisten oikeuden ammatilliseen koulutukseen, kuntoutukseen ja yhteiskunnalliseen jälleensopeutumiseen toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. ryhtymään riittäviin toimenpiteisiin järjestääkseen vammaisille koulutusmahdollisuudet ja tarvittaessa perustamaan julkisia tai yksityisiä erityislaitoksia,

2. ryhtymään riittäviin toimenpiteisiin vammaisten sijoittamiseksi työelämään muun muassa perustamalla työnvälityspalveluja, luomalla mahdollisuuksia suojatyöhön sekä rohkaisemalla työnantajia ottamaan palvelukseensa vammaisia.

16 artikla

Perheen oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

Turvatakseen yhteiskunnan perusyksikön, perheen, täysipainoisen kehityksen välttämättömät edellytykset, sopimuspuolet sitoutuvat edistämään perhe-elämän taloudellista, oikeudellista ja sosiaalista suojelua sosiaalisin ja perhe-etuuksin, verotuksellisin järjestelyin, perheasuntojen rakentamista edistämällä, nuorille perheille myönnettyillä etuuksilla ja muilla asianmukaisilla keinoilla.

Article 14

The right to benefit from social welfare services

With a view to ensuring the effective exercise of the right to benefit from social welfare services, the Contracting Parties undertake:

1. to promote or provide services which, by using methods of social work, would contribute to the welfare and development of both individuals and groups in the community, and to their adjustment to the social environment;

2. to encourage the participation of individuals and voluntary or other organisations in the establishment and maintenance of such services.

Article 15

The right of physically or mentally disabled persons to vocational training, rehabilitation and social resettlement

With a view to ensuring the effective exercise of the right of the physically or mentally disabled to vocational training, rehabilitation and resettlement, the Contracting Parties undertake:

1. to take adequate measures for the provision of training facilities, including, where necessary, specialised institutions, public or private,

2. to take adequate measures for the placing of disabled persons in employment, such as specialised placing services, facilities for sheltered employment and measures to encourage employers to admit disabled persons to employment.

Article 16

The right of the family to social, legal and economic protection

With a view to ensuring the necessary conditions for the full development of the family, which is a fundamental unit of society, the Contracting Parties undertake to promote the economic, legal and social protection of family life by such means as social and family benefits, fiscal arrangements, provision of family housing, benefits for the newly married, and other appropriate means.

17 artikla

Äitien ja lasten oikeus sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun

Toteuttaakseen äitien ja lasten oikeuden sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin ja tarpeellisiin toimenpiteisiin kuten perustamaan ja ylläpitämään asianmukaisia laitoksia ja palveluja.

18 artikla

Oikeus olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella

Toteuttaakseen oikeuden olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. soveltamaan voimassa olevia säännöksiä vapaamielisessä hengessä,

2. yksinkertaistamaan käytössä olevia muo-
dollisuuksia sekä vähentämään tai poistamaan
ulkomaalaisten työntekijöiden tai heidän työn-
antajensa maksettaviksi lankeavia leima- ja
 muita maksuja,

3. yksittäisesti tai yhdessä lieventämään ul-
komaalaisten työntekijöiden työhönottoa kos-
kevia säännöksiä, ja tunnustamaan

4. kansalaistensa oikeuden lähteä maasta
ryhtyäkseen ansiotyöhön toisen sopimusvaltion
alueella.

19 artikla

Siirtotyöläisten ja heidän perheidensä oikeus suojeluun ja apuun

Toteuttaakseen siirtotyöläisten ja heidän
perheidensä oikeuden suojeluun ja apuun jon-
kin toisen sopimuspuolen alueella tehokkaalla
tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. järjestämään riittäviä ja maksuttomia pal-
veluja tai huolehtimaan siitä, että näitä palve-
luja järjestetään tällaisten työntekijöiden avus-
tamiseksi, erityisesti täsmällisten tietojen tarjo-
amiseksi, ja ryhtymään kansallisten lakien ja
säännösten rajoissa kaikkiin asianmukaisiin
toimiin maastamuuttoa ja maahanmuuttoa
koskevan harhaanjohtavan propagandan torju-
miseksi,

Article 17

The right of mothers and children to social and economic protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of mothers and children to social and economic protection, the Contracting Parties will take all appropriate and necessary measures to that end, including the establishment or maintenance of appropriate institutions or services.

Article 18

The right to engage in a gainful occupation in the territory of other contracting parties

With a view to ensuring the effective exercise of the right to engage in a gainful occupation in the territory of any other Contracting Party, the Contracting Parties undertake:

1. to apply existing regulations in a spirit of liberality;

2. to simplify existing formalities and to reduce or abolish chancery dues and other charges payable by foreign workers or their employers;

3. to liberalise, individually or collectively, regulations governing the employment of foreign workers;
and recognise:

4. the right of their nationals to leave the country to engage in a gainful occupation in the territories of the other Contracting Parties.

Article 19

The right of migrant workers and their families to protection and assistance

With a view to ensuring the effective exercise of the right of migrant workers and their families to protection and assistance in the territory of any other Contracting Party, the Contracting Parties undertake:

1. to maintain or to satisfy themselves that there are maintained adequate and free services to assist such workers, particularly in obtaining accurate information, and to take all appropriate steps, so far as national laws and regulations permit, against misleading propaganda relating to emigration and immigration;

2. ryhtymään oman toimivaltansa puitteissa asianmukaisiin toimiin helpottaakseen tällaisten työntekijöiden ja heidän perheidensä lähtöä, matkaa ja vastaanottoa sekä oman toimivaltansa puitteissa järjestämään tarvittavat terveys- ja lääkintäpalvelut sekä hyvät hygieeniset olosuhteet matkan aikana,

3. tarvittaessa edistämään asianmukaisella tavalla julkisten ja yksityisten sosiaalipalvelujen välistä yhteistyötä maissa, joista ja joihin muutetaan,

4. turvaamaan sellainen kantelu kyseisille työntekijöille, jotka laillisesti oleskelevat niiden alueilla, mikäli tällaiset asiat ovat lailla tai määräyksillä säänneltyjä tai hallintoviranomaisten valvonnan alaisia, joka ei ole epäedullisempi kuin niiden omien kansalaisten sama kohtelu seuraavien asioiden osalta:

a) palkkaus sekä työsuhteen ehdot ja työolosuhteet,

b) ammattiliittojen jäsenyys ja oikeus päästä osalliseksi työehtosopimusten tuomista etuisuuksista,

c) asunto-olosuhteet,

5. turvaamaan sellaisille niiden alueella laillisesti oleskeleville työntekijöille, kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin niiden omien kansalaisten sama kohtelu niiden työsuhteeseen liittyvien verojen tai maksujen osalta, jotka peritään työntekijöiltä,

6. helpottamaan mahdollisimman suuressa määrin sellaisen ulkomaalaisen työntekijän perheen yhdistymistä, jonka on sallittu asettua alueelle,

7. turvaamaan kyseisille niiden alueella laillisesti oleskeleville työntekijöille, kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin niiden omien kansalaisten kohtelu tässä artiklassa mainittuja asioita koskevissa oikeudenkäyntimenettelyissä,

8. turvaamaan, ettei kyseisiä niiden alueella laillisesti oleskelevia työntekijöitä, karkoteta, elleivät he vaaranna kansallista turvallisuutta tai loukkaa yleistä etua tai moraalialia,

9. sallimaan laissa säädetyissä rajoissa kyseisten työntekijöiden ansioista tai säästöistä sellaisten osien siirto kuin he itse toivovat,

10. soveltuvin osin ulottamaan tässä artiklassa esitetyn suojan ja avun koskemaan siirtolaisia, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia.

2. to adopt appropriate measures within their own jurisdiction to facilitate the departure, journey and reception of such workers and their families, and to provide, within their own jurisdiction, appropriate services for health, medical attention and good hygienic conditions during the journey;

3. to promote co-operation, as appropriate, between social services, public and private, in emigration and immigration countries;

4. to secure for such workers lawfully within their territories, insofar as such matters are regulated by law or regulations or are subject to the control of administrative authorities, treatment not less favourable than that of their own nationals in respect of the following matters:

(a) remuneration and other employment and working conditions;

(b) membership of trade unions and enjoyment of the benefits of collective bargaining;

(c) accommodation;

5. to secure for such workers lawfully within their territories treatment not less favourable than that of their own nationals in regard to employment taxes, dues or contributions payable in respect of employed persons;

6. to facilitate as far as possible the reunion of the family of a foreign worker permitted to establish himself in the territory;

7. to secure for such workers lawfully within their territories treatment not less favourable than that of their own nationals in respect of legal proceedings relating to matters referred to in this Article;

8. to secure that such workers lawfully residing within their territories are not expelled unless they endanger national security or offend against public interest or morality;

9. to permit, within legal limits, the transfer of such parts of the earnings and savings of such workers as the may desire;

10. to extend the protection and assistance provided for in this Article to self-employed migrants insofar as such measures apply.

III OSA

20 artikla

Sitoumukset

1. Kukin sopimuspuoli sitoutuu

a) pitämään tämän peruskirjan I osaa niiden tavoitteiden julistuksena, joihin ne pyrkivät kaikin asianmukaisin keinoin, kuten kyseisen osan johdannossa on määrätty,

b) pitämään itseään sitovina ainakin viittä tämän peruskirjan II osan seuraavista artikloista: 1, 5, 6, 12, 13, 16 ja 19 artikla,

c) pitämään b kohdan mukaisesti valitsemiensa artikloiden lisäksi itseään sitovina tämän peruskirjan II osasta valitsemiaan artikloita tai kohtia, joiden kokonaislukumäärä ei kuitenkaan saa alittaa 10 artiklaa tai 45 kohtaa.

2. Tämän artiklan 1 kappaaleen b ja c kohtien mukaisesti valituista artikloista tai kappaaleista on ilmoitettava Euroopan neuvoston pääsihteerille samalla kun asianomainen sopimuspuoli tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa.

3. Jokainen sopimuspuoli voi myöhemmin ilmoittaa pääsihteerille, että se pitää itseään sitovina muita peruskirjan II osan artikloja tai kappaaleita, joita se ei ole aikaisemmin hyväksynyt tämän artiklan 1 kappaaleen mukaisesti. Tällaisia myöhemmin tehtyjä sitoumuksia pidetään ratifioinnin tai hyväksymisen erottamattomana osana ja niillä on sama vaikutus kolmekymmentä päivää ilmoituksen jättämisestä lukien.

4. Pääsihteeri antaa kaikille allekirjoittajahallituksille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle tiedon kaikista peruskirjan tämän osan mukaisesti vastaanottamistaan ilmoituksista.

Part III

Article 20

Undertakings

1. Each of the Contracting Parties undertakes:

(a) to consider Part 1 of this Charter as a declaration of the aims which it will pursue by all appropriate means, as stated the introductory paragraph of that Part;

(b) to consider itself bound by at least five of the following Articles of Part 11 of this Charter: Articles 1, 5, 6, 12, 13, 16 and 19;

(c) in addition to the Articles selected by it in accordance with the preceding sub-paragraph, to consider itself bound by such a number of Articles or numbered paragraphs of Part 11 of the Charter as it may select, provided that the total number of Articles or numbered paragraphs by which it is bound is not less than 10 Articles or 45 numbered paragraphs.

2. The Articles or paragraphs selected in accordance with subparagraphs (b) and (c) of paragraph 1 of this Article shall be notified to the Secretary-General of the Council of Europe at the time when the instrument of ratification or approval of the Contracting Party concerned is deposited.

3. Any Contracting Party may, at a later date, declare by notification to the Secretary-General that it considers itself bound by any Articles or any numbered paragraphs of Part II of the Charter which it has not already accepted under the terms of paragraph 1 of this Article. Such undertakings subsequently given shall be deemed to be an integral part of the ratification or approval, and shall have the same effect as from the thirtieth day after the date of the notification.

4. The Secretary-General shall communicate to all the signatory Governments and to the Director-General of the International Labour Office any notification which he shall have received pursuant to this Part of the Charter.

5. Each Contracting Party shall maintain a system of labour inspection appropriate to national conditions.

IV OSA

21 artikla

Hyväksytyt määräykset koskevat raportit

Sopimuspuolet lähettävät kahden vuoden välein Euroopan neuvoston pääsihteerille hyväksymisensä peruskirjan II osan määräysten soveltamista koskevan raportin ministerikomitean määräämässä muodossa.

22 artikla

Raportit niistä määräyksistä, joita ei ole hyväksytty

Sopimuspuolet lähettävät sopivin väliajoin ministerikomitean määräysten mukaisesti pääsihteerille raportit, jotka liittyvät niihin peruskirjan II osan määräyksiin, joita ne eivät ole hyväksyneet niiden ratifioimis- tai hyväksymisajankohtana eikä myöhemmällä ilmoituksella. Ministerikomitea päättää aika-ajoin, mistä määräyksistä raportteja pyydetään sekä kyseisten raporttien muodosta.

23 artikla

Jäljennösten lähettäminen

1. Kukin sopimuspuoli lähettää jäljennökset 21 ja 22 artiklassa tarkoitetuista raporteistaan sellaisille kansallisille järjestöilleen, jotka ovat niiden kansainvälisten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen jäseniä, jotka 27 artiklan 2 kappaleen nojalla kutsutaan olemaan edustettuina Euroopan neuvoston hallitusten välisen sosiaalilikomitean alakomitean kokouksissa.

2. Sopimuspuolet toimittavat edelleen pääsihteerille kaikki kyseisiltä järjestöiltä saadut mainittuja raportteja koskevat kommentit, mikäli nämä sitä pyytävät.

24 artikla

Raporttien tutkiminen

Asiantuntijakomitea tarkastaa pääsihteerille 21 ja 22 artiklan mukaisesti lähetetyt raportit, ja kyseinen komitea saa myös käytettäväkseen kaikki pääsihteerille 23 artiklan 2 kappaleen mukaisesti toimitetut kommentit.

Part IV

Article 21

Reports concerning accepted provisions

The Contracting Parties shall send to the Secretary-General of the Council of Europe a report at two-yearly intervals, in a form to be determined by the Committee of Ministers, concerning the application of such provisions of Part II of the Charter as they have accepted.

Article 22

Reports concerning provisions which are not accepted

The Contracting Parties shall send to the Secretary-General, at appropriate intervals as requested by the Committee of Ministers, reports relating to the provisions of Part II of the Charter which they did not accept at the time of their ratification or approval or in a subsequent notification. The Committee of Ministers shall determine from time to time in respect of which provisions such reports shall be requested and the form of the reports to be provided.

Article 23

Communication of copies

1. Each Contracting Party shall communicate copies of its reports referred to in Articles 21 and 22 to such of its national organisations as are members of the international organisations of employers and trade unions to be invited under Article 27, paragraph 2, to be represented at meetings of the Sub-committee of the Governmental Social Committee.

2. The Contracting Parties shall forward to the Secretary-General any comments on the said reports received from these national organisations, if so requested by them.

Article 24

Examination of the reports

The reports sent to the Secretary-General in accordance with Articles 21 and 22 shall be examined by a Committee of Experts, who shall have also before them any comments forwarded to the Secretary-General in accordance with paragraph 2 of Article 23.

25 artikla

Asiantuntijakomitea

1. Asiantuntijakomiteassa on enintään seitsemän jäsentä.

Ministerikomitea nimittää jäsenet ehdokaslistalta, johon sopimuspuolet ovat ehdottaneet nuhteettomia, riippumattomia asiantuntijoita, jotka ovat kansainvälisiin sosiaalisiin kysymyksiin tunnetusti perehtyneitä.

2. Komitean jäsenet nimitetään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Heidät voidaan nimittää uudelleen. Kahden ensin nimitetyn jäsenen toimikausi päättyy kuitenkin neljän vuoden kuluessa.

3. Ministerikomitea valitsee arvalla heti ensimmäisen nimityksen jälkeen jäsenet, joiden toimikausi päättyy neljän ensimmäisen vuoden kuluessa.

4. Asiantuntijakomitean jäsenen, joka on nimitetty sellaisen jäsenen tilalle, jonka toimikausi ei ole vielä päättynyt, hoitaa edeltäjänsä tointa tämän toimikauden päättymiseen asti.

26 artikla

Kansainvälisen työjärjestön osallistuminen

Kansainvälistä työjärjestölle varataan tilaisuus kehottaa nimittämään edustajansa osallistumaan asiantuntijakomitean neuvotteluihin neuvoo-antavassa ominaisuudessa.

27 artikla

Hallitusten välisen sosiaalikomitean alakomitea

1. Sopimuspuolten raportit ja asiantuntijakomitean johtopäätökset jätetään Euroopan neuvoston hallitusten välisen sosiaalikomitean alakomitean tutkittaviksi.

2. Alakomiteaan kuuluu yksi kunkin sopimuspuolen edustaja. Se kutsuu korkeintaan kaksi kansainvälistä työnantajajärjestöä ja korkeintaan kaksi kansainvälistä työntekijäjärjestöä lähettämään neuvoo-antavassa asemassa olevat tarkkailijansa kokouksiinsa. Lisäksi se voi neuvotella korkeintaan kahden Euroopan neuvostossa neuvoo-antavassa asemassa olevan kansainvälisten kansalaisjärjestöjen edustajan

Article 25

Committee of experts

1. The Committee of Experts shall consist of not more than seven members appointed by the Committee of Ministers from a list of independent experts of the highest integrity and of recognised competence in international social questions, nominated by the Contracting Parties.

2. The members of the Committee shall be appointed for a period of six years. They may be reappointed. However, of the members first appointed, the terms of office of two members shall expire at the end of four years.

3. The members whose terms of office are to expire at the end of the initial period of four years shall be chosen by lot by the Committee of Ministers immediately after the first appointment has been made.

4. A member of the Committee of Experts appointed to replace a member whose term of office has not expired shall hold office for the remainder of his predecessor's term.

Article 26

Participation of the International Labour Organisation

The International Labour Organisation shall be invited to nominate a representative to participate in a consultative capacity in the deliberations of the Committee of Experts.

Article 27

Sub-committee of The Governmental Social Committee

1. The reports of the Contracting Parties and the conclusions of the Committee of Experts shall be submitted for examination to a Sub-committee of the Governmental Social Committee of the Council of Europe.

2. The Sub-committee shall be composed of one representative of each of the Contracting Parties. It shall invite no more than two international organisations of employers and no more than two international trade union organisations as it may designate to be represented as observers in a consultative capacity at its meetings. Moreover, it may consult no more than two representatives of

kanssa sellaisista kysymyksistä, joita kyseiset järjestöt erityisen hyvin hallitsevat, kuten esimerkiksi sosiaalihuollon sekä perheen taloudellisen ja sosiaalisen suojelun.

3. Alakomitea esittää ministerikomitealle raportin, joka sisältää sen johtopäätökset ja jonka liitteenä on asiantuntijakomitean raportti.

28 artikla

Neuvoa-antava yleiskokous

Euroopan neuvoston pääsihteeri luovuttaa asiantuntijakomitean johtopäätökset neuvoa-antavalle yleiskokoukselle. Neuvoa-antava yleiskokous toimittaa näitä johtopäätöksiä koskevan lausuntonsa ministerikomitealle.

29 artikla

Ministerikomitea

Alakomitean raportin perusteella ja kulttuurin neuvoa-antavaa yleiskokousta ministerikomitea voi kahden kolmasosan enemmistöllä komitean jäsenmäärästä tehdä kullekin sopimuspuolelle tarvittavia suosituksia.

V OSA

30 artikla

Poikkeuksia sodan tai yleisen hätätilan sattuessa

1. Sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, sopimuspuolet voivat ryhtyä toimiin, jotka merkitsevät poikkeamista tämän peruskirjan mukaisista velvoitteista siinä laajuudessa kuin tilanne sitä välttämättä vaatii edellyttäen kuitenkin, etteivät tällaiset toimet ole ristiriidassa valtion muiden kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteiden kanssa.

2. Sopimuspuoli, joka on käyttänyt hyväkseen oikeutta poiketa peruskirjasta, ilmoittaa kohtuullisen ajan kuluessa Euroopan neuvoston pääsihteerille toteutetuista toimista ja niihin johtaneista syistä.

international non-governmental organisations having consultative status with the Council of Europe, in respect of questions with which the organisations are particularly qualified to deal, such as social welfare, and the economic and social protection of the family.

3. The Sub-committee shall present to the Committee of Ministers a report containing its conclusions and append the report of the Committee of Experts.

Article 28

Consultative Assembly

The Secretary-General of the Council of Europe shall transmit to the Consultative Assembly the conclusions of the Committee of Experts. The Consultative Assembly shall communicate its views on these Conclusions to the Committee of Ministers.

Article 29

Committee of Ministers

By a majority of two-thirds of the members entitled to sit on the Committee, the Committee of Ministers may, on the basis of the report of the Sub-committee, and after consultation with the Consultative Assembly, make to each Contracting Party any necessary recommendations.

Part V

Article 30

Derogations in Time of War or Public Emergency

1. In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any Contracting Party may take measures derogating from its obligations under this Charter to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law.

2. Any Contracting Party which has availed itself of this right of derogation shall, within a reasonable lapse of time, keep the Secretary-General of the Council of Europe fully informed of the measures taken and of the

Samoin sopimuspuoli ilmoittaa pääsihteerille, milloin näistä toimista on luovuttu ja milloin sen hyväksymiä peruskirjan määräyksiä jälleen noudatetaan täysimääräisesti.

3. Pääsihteerin puolestaan tiedottaa muille sopimuspuolille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle kaikista tämän artiklan 2 kappaaleen mukaisesti vastaanottamistaan ilmoituksista.

31 artikla

Rajoituksia

1. Osassa I esitettyihin oikeuksiin ja periaatteisiin niitä tehokkaasti toteutettaessa ja niiden II osan mukaiseen tehokkaaseen käyttöön ei saa kohdistaa muita kuin näissä osissa määritettyjä rajoituksia tai supistuksia lukuunottamatta sellaisia rajoituksia ja supistuksia, jotka on laissa säädetty ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi tai yleisen edun, kansallisen turvallisuuden, kansan terveyden tai moraalisen suojelemiseksi.

2. Tämän peruskirjan sallimia, siinä esitettyjen oikeuksien ja velvoitteiden rajoituksia ei sovelleta muihin kuin niistä säädettyihin rajoituksiin.

32 artikla

Peruskirjan suhde valtionsisäiseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin

Tämän peruskirjan säännökset eivät rajoita mitään sellaisen valtionsisäisen lainsäädännön tai kahdenvälisten tai monenvälisten sopimusten jo voimassa olevia määräyksiä tai myöhemmin voimaan tulevia määräyksiä, joiden mukaan suojelun kohteena olevat henkilöt saavat edullisemman kohtelun.

33 artikla

Toteuttaminen työehtosopimusten avulla

1. Niissä jäsenvaltioissa, joissa tämän peruskirjan II osan 2 artiklan 1, 2, 3, 4 ja 5 kohdan, 7 artiklan 4, 6 ja 7 kohdan ja 10 artiklan 1, 2,

reasons therefor. It shall likewise inform the Secretary-General when such measures have ceased to operate and the provisions of the Charter which it has accepted are again being fully executed.

3. The Secretary-General shall in turn inform other Contracting Parties and the Director-General of the International Labour Office of all communications received in accordance with paragraph 2 of this Article.

Article 31

Restrictions

1. The rights and principles set forth in Part I when effectively realised, and their effective exercise as provided for in Part II, shall not be subject to any restrictions or limitations not specified in those Parts, except such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society for the protection of the rights and freedoms of others or for the protection of public interest, national security, public health, or morals.

2. The restrictions permitted under this Charter to the rights and obligations set forth herein shall not be applied for any purpose other than that for which they have been prescribed.

Article 32

Relations Between The Charter and Domestic Law or International Agreements

The provisions of this Charter shall not prejudice the provisions of domestic law or of any bilateral or multilateral treaties, conventions or agreements which are already in force, or may come into force, under which more favourable treatment would be accorded to the persons protected.

Article 33

Implementation by Collective Agreements

1. In member States where the provisions of paragraphs 1, 2, 3, 4 and 5 of Article 2, paragraphs 4, 6 and 7 of Article 7 and par-

3 ja 4 kohdan määräykset tavallisesti säädel-
lään työnantajien tai työnantajajärjestöjen ja
työntekijäjärjestöjen välisin sopimuksin tai ta-
vallisesti muutoin ilman lainsäädäntöä, voi-
daan kyseisissä kappaleissa esitetyt sitoumuk-
set tehdä ja katsoa voimassa oleviksi, jos
niiden määräyksiä tällaisten sopimusten avulla
tai muilla keinoin sovelletaan kyseisten työntekijöiden valtaenemmistöön.

2. Niissä jäsenvaltioissa, joissa näistä mää-
räyksistä tavallisesti säädetään lailla, voidaan
sitoumukset samoin tehdä ja katsoa voimassa-
oleviksi, jos määräyksiä sovelletaan lainsäädän-
nön nojalla kyseisten työntekijöiden valta-
enemmistöön.

34 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Tätä peruskirjaa sovelletaan kunkin sopi-
muspuolen emämaahan. Kukin allekirjoittaja-
hallitus voi allekirjoituksen tai ratifioimis- tai
hyväksymiskirjansa tallettamisen yhteydessä
määrittää Euroopan neuvoston pääsihteerille
osoitetulla selityksellä sen alueen, jota pidetään
sen emämaana peruskirjaa sovellettaessa.

2. Ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän
peruskirjan tai milloin hyvänsä sen jälkeen
sopimuspuoli voi ilmoittaa kirjallisesti Euroo-
pan neuvoston pääsihteerille, että peruskirjan
tai sen osan soveltamisalaan kuuluvat maini-
tussa ilmoituksessa määritetty emämaan ulko-
puolella sijaitseva alue tai alueet, joiden kan-
sainvälisistä suhteista se on vastuussa tai joista
se haluaa ottaa kansainvälisen vastuun. Ilmoi-
tuksessa sen tulee määrittää ne peruskirjan II
osan artiklat ja kappaleet, jotka se hyväksyy
itseään sitoviksi ilmoituksessa nimettyjen aluei-
den osalta.

3. Peruskirja kattaa edellä mainitussa ilmoi-
tuksessa nimetyn alueen tai alueet kolmannes-
takymmenennestä päivästä lähtien päivästä, jo-
na pääsihteerille on vastaanottanut tiedon tällai-
sesta ilmoituksesta.

4. Sopimuspuoli voi myöhemmin ilmoittaa
kirjallisesti Euroopan neuvoston pääsihteerille,
että se hyväksyy sitoviksi artikloja tai numeroi-

agraphs 1, 2, 3 and 4 of Article 10 of Part 11
of this Charter are matters normally left to
agreements between employers or employers'
organisations and workers' organisations, or
are normally carried out otherwise than by
law, the undertakings of those paragraphs may
be given and compliance with them shall be
treated as effective if their provisions are
applied through such agreements or other me-
ans to the great majority of the workers
concerned.

2. In member States where these provisions
are normally the subject of legislation, the
undertakings concerned may likewise be given,
and compliance with them shall be regarded as
effective if the provisions are applied by law to
the great majority of the workers concerned.

Article 34

Territorial Application

1. This Charter shall apply to the met-
ropolitan territory of each Contracting Party.
Each signatory Government may, at the time
of signature or of the deposit of its instrument
of ratification or approval, specify, by declara-
tion addressed to the Secretary-General of the
Council of Europe, the territory which shall be
considered to be its metropolitan territory for
this purpose.

2. Any Contracting Party may, at the time
of ratification or approval of this Charter or at
any time thereafter, declare by notification
addressed to the Secretary-General of the
Council of Europe that the Charter shall extend
in whole or in part to a non-metropolitan
territory or territories specified in the said
declaration for whose international relations it
is responsible or for which it assumes interna-
tional responsibility. It shall specify in the
declaration the Articles or paragraphs of Part
II of the Charter which it accepts as binding in
respect of the territories named in the declara-
tion.

3. The Charter shall extend to the territory
or territories named in the aforesaid declara-
tion as from the thirtieth day after the date on
which the Secretary-General shall have received
notification of such declaration.

4. Any Contracting Party may declare at a
later date by notification addressed to the
Secretary-General of the Council of Europe,

tuja kappaleita, joita se ei ole jo aikaisemmin hyväksynyt alueen tai alueiden osalta, jotka peruskirja kattaa tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti. Tällaisia myöhemmin tehtyjä sitoumuksia on pidettävä alkuperäisen ilmoituksen olennaisena osana kyseisen alueen osalta, ja niillä on sama vaikutus kolmannestakymmenennestä päivästä ilmoituksen jättämisestä lukien.

5. Pääsihteerin tulee antaa tiedoksi muille allekirjoittajahallituksille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle kaikki hänelle tämän artiklan mukaisesti toimitetut ilmoitukset.

35 artikla

Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo

1. Tämä peruskirja on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

2. Tämä peruskirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä lukien, kun viides ratifiointi- tai hyväksymiskirja on talletettu.

3. Myöhemmin ratifioivien allekirjoittajahallitusten osalta peruskirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä lukien, kun niiden ratifiointi- tai hyväksymiskirjat on talletettu.

4. Pääsihteeri ilmoittaa kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle peruskirjan voimaantulosta, sen ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten nimet sekä myöhemmistä ratifiointi- tai hyväksymiskirjojen talletuksista.

36 artikla

Muutokset

Euroopan neuvoston jäsen voi ehdottaa muutoksia tähän peruskirjaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla tiedonannolla.

that, in respect of one or more of the territories to which the Charter has been extended in accordance with paragraph 2 of this Article, it accepts as binding any Articles or any numbered paragraphs which it has not already accepted in respect of that territory or territories. Such undertakings subsequently given shall be deemed to be an integral part of the original declaration in respect of the territory concerned, and shall have the same effect as from the thirtieth day after the date of the notification.

5. The Secretary-General shall communicate to the other signatory Governments and to the Director-General of the International Labour Office any notification transmitted to him in accordance with this Article.

Article 35

Signature, Ratification and Entry Into Force

1. This Charter shall be open for signature by the Members of the Council of Europe. It shall be ratified or approved. Instruments of ratification or approval shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe.

2. This Charter shall come into force as from the thirtieth day after the date of deposit of the fifth instrument of ratification or approval.

3. In respect of any signatory Government ratifying subsequently, the Charter shall come into force as from the thirtieth day after the date of deposit of its instrument of ratification or approval.

4. The Secretary-General shall notify all the Members of the Council of Europe and the Director-General of the International Labour Office, of the entry into force of the Charter, the names of the Contracting Parties which have ratified or approved it and the subsequent deposit of any instruments of ratification or approval.

Article 36

Amendments

Any Member of the Council of Europe may propose amendments to this Charter in a communication addressed to the Secretary-

Pääsihteeri ilmoittaa kaikki tällaiset muutosehdotukset muille Euroopan neuvoston jäsenille. Ehdotukset toimitetaan sen jälkeen ministerikomitean käsiteltäväksi ja jätetään neuvokomitealle yleiskokoukselle lausuntoa varten. Kaikki ministerikomitean hyväksymät muutokset tulevat voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet hyväksymisensä pääsihteerille. Pääsihteeri tiedottaa kaikille Euroopan neuvoston jäsenille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle tällaisten muutosten voimaantuloa.

37 artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän peruskirjan aikaisintaan viiden vuoden kuluttua siitä päivästä, jona peruskirja sen osalta tuli voimaan tai sitä seuraavien kaksivuotisjaksojen päättyessä ja kaikissa kyseisissä tapauksissa ilmoitettuaan irtisanomisesta kuusi kuukautta etukäteen Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka ilmoittaa muille sopimuspuolille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle sanotusta irtisanomisesta. Kyseinen irtisanominen ei vaikuta peruskirjan sitovuuteen muihin sopimuspuoliin nähden edellyttäen, että kyseisiä sopimuspuolia aina on vähintään viisi.

2. Sopimuspuoli voi edellisen kappaleen määräysten mukaisesti irtisanoa hyväksymänsä peruskirjan II osan artiklan tai kappaleen edellyttäen, ettei sopimuspuolta sitovien artiklojen tai kappaleiden lukumäärä koskaan laske alle 10 edellisessä tapauksessa ja alle 45 jälkimmäisessä tapauksessa ja että tähän artiklojen ja kappaleiden lukumäärään sisältyvät 20 artiklan 1 kappaleen b kohdassa mainitut sopimuspuolen valitsevat artiklat.

3. Sopimuspuoli voi sanoa irti tämän peruskirjan tai peruskirjan II osan artikloja tai kappaleita tämän artiklan 1 kappaleessa määritetyillä ehdoilla sellaisen alueen osalta, johon mainittua peruskirjaa sovelletaan 34 artiklan 2 kappaleen mukaisesti tehdyn ilmoituksen nojalla.

General of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit to the other Members of the Council of Europe any amendments so proposed, which shall then be considered by the Committee of Ministers and submitted to the Consultative Assembly for opinion. Any amendments approved by the Committee of Ministers shall enter into force as from the thirtieth day after all the Contracting Parties have informed the Secretary-General of their acceptance. The Secretary-General shall notify all the Members of the Council of Europe and the Director-General of the International Labour Office of the entry into force of such amendments.

Article 37

Denunciation

1. Any Contracting Party may denounce this Charter only at the end of a period of five years from the date on which the Charter entered into force for it, or at the end of any successive period of two years, and, in each case, after giving six months notice to the Secretary-General of the Council of Europe, who shall inform the other Parties and the Director-General of the International Labour Office accordingly. Such denunciation shall not affect the validity of the Charter in respect of the other Contracting Parties provided that at all times there are not less than five such Contracting Parties.

2. Any Contracting Party may, in accordance with the provisions set out in the preceding paragraph, denounce any Article or paragraph of Part II of the Charter accepted by it provided that the number of Articles or paragraphs by which this Contracting Party is bound shall never be less than 10 in the former case and 45 in the latter and that this number of Articles or paragraphs shall continue to include the Articles selected by the Contracting Party among those to which special reference is made in Article 20, paragraph 1, subparagraph (b).

3. Any Contracting Party may denounce the present Charter or any of the Articles or paragraphs of Part II of the Charter, under the conditions specified in paragraph 1 of this Article in respect of any territory to which the said Charter is applicable by virtue of a declaration made in accordance with paragraph 2 of Article 34.

38 artikla

Liite

Tämän peruskirjan liite muodostaa sen olennaisen osan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän peruskirjan.

Tehty Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Pääsihteeri toimittaa viralliset jäljennökset kaikille allekirjoittajavaltioille.

Article 38

Appendix

The Appendix to this Charter shall form an integral part of it.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Charter.

Done at Turin, this 18th day of October 1961, in English and French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall be deposited within the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the Signatories.

Sosiaalisen peruskirjan liite

Sosiaalisen peruskirjan soveltamisala suoje-
lun kohteena olevien henkilöiden osalta

1. Ellei 12 artiklan 4 kohdan ja 13 artiklan 4 kohdan määräyksestä muuta johdu, ulkomaalaiset kuuluvat 1—17 artiklassa tarkoitettuihin henkilöihin ainoastaan näiden ollessa muiden sopimusvaltioiden kansalaisia, jotka laillisesti asuvat tai työskentelevät säännöllisesti kyseisen sopimusvaltion alueella edellyttäen, että mainittuja artikloja tulkittaessa otetaan kuitenkin huomioon 18 ja 19 artiklan määräykset.

Tämä tulkinta ei estä sitä, että sopimuspuoli voi ulottaa vastaavat oikeudet kattamaan myös muita henkilöitä.

2. Kunkin sopimuspuolen tulee myöntää Genevessä 28 heinäkuuta 1951 allekirjoitetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen määrittelemille pakolaisille, jotka laillisesti oleskelevat sen alueella, mahdollisimman edullinen kohtelu, joka ei missään tapauksessa ole epäedullisempi kuin se, mihin sopimuspuoli on sitoutunut sanotun yleissopimuksen ja muiden kyseisiin pakolaisiin sovellettavien voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

I osa

18 kohta

ja

II osa

18 artiklan 1 kohta

Katsotaan, että näillä määräyksillä ei ole tarkoitus säädellä sopimusvaltioiden alueille pääsyä eivätkä ne vaikuta Pariisissa 13 päivänä joulukuuta 1955 allekirjoitetun Euroopan maahan asettautumista koskevan yleissopimuksen määräyksiin.

Appendix to the Social Charter

Scope of the Social Charter in terms of
persons protected:

1. Without prejudice to Article 12, paragraph 4 and Article 13, paragraph 4, the persons covered by Articles 1 to 17 include foreigners only insofar as they are nationals of other Contracting Parties lawfully resident or working regularly within the territory of the Contracting Party concerned, subject to the understanding that these Articles are to be interpreted in the light of the provisions of Articles 18 and 19.

This interpretation would not prejudice the extension of similar facilities to other Persons by any of the Contracting Parties.

2. Each Contracting Party will grant to refugees as defined in the Convention relating to the Status of Refugees, signed at Geneva on 28th July 1951, and lawfully staying in its territory, treatment as favourable as possible, and in any case not less favourable than under the obligations accepted by the Contracting Party under the said Convention and under any other existing international instruments applicable to those refugees.

Part I

Paragraph 18

and

Part II

Article 18, paragraph 1

It is understood that these provisions are not concerned with the question of entry into the territories of the Contracting Party and do not prejudice the Provisions of the European Convention on Establishment, signed at Paris on 13th December 1955.

II osa

Part II

1 artiklan 2 kohta

Tätä määräystä ei tule tulkita siten, että se kieltäisi tai oikeuttaisi mitään liittojen suojaksi asetettuja ehtoja tai käytäntöjä.

Article 1, paragraph 2

This provision shall not be interpreted as prohibiting or authorising any union security clause or practice

4 artiklan 4 kohta

Tätä määräystä ei tule tulkita siten, että se kieltäisi työsuhteen välittömän purkamisen vakavan rikkomuksen perusteella.

Article 4, paragraph 4

This provision shall be so understood as not to prohibit immediate dismissal for any serious offence.

4 artiklan 5 kohta

Katsotaan, että sopimuspuoli voi tehdä tässä kappaleessa vaaditun sitoumuksen, ellei ole sallittua, että palkan pidätyksiä tehdään työntekijöiden valtaosan kohdalla lain tai työehtosopimusten tai välitystuomioiden perusteella. Poikkeuksia voidaan tehdä ainoastaan sellaisten henkilöiden kohdalla, joita kyseinen lainsäädäntö, kyseiset sopimukset tai välitystuomiot eivät koske.

Article 4, paragraph 5

It is understood that a Contracting Party may give the undertaking required in this Paragraph if the great majority of workers are not permitted to suffer deductions from wages either by law or through collective agreements or arbitration awards, the exceptions being those persons not so covered.

6 artiklan 4 kohta

Katsotaan, että kukin sopimuspuoli voi omalta osaltaan säännellä lakko-oikeutta lailla edellyttäen, että jokainen kyseisen oikeuden rajoittaminen voidaan katsoa oikeutetuksi 31 artiklan ehtojen nojalla.

Article 6, paragraph 4

It is understood that each Contracting Party may, insofar as it is concerned, regulate the exercise of the right to strike by law, provided that any further restriction that this might place on the right can be justified under the terms of Article 31.

7 artiklan 8 kohta

Katsotaan, että sopimuspuoli voi tehdä tässä kohdassa vaaditun sitoumuksen, jos se sitoumuksen hengen mukaisesti määrää lailla, että valtaosaa alle 18-vuotiaista henkilöistä ei saa käyttää yötyöhön.

Article 7, paragraph 8

It is understood that a Contracting Party may give the undertaking required in this Paragraph if it fulfils the spirit of the undertaking by providing by law that the great majority of persons under 18 year of age shall not be employed in night work.

12 artiklan 4 kohta

Tämän kohdan johdannossa esiintyvät sanat ”tällaisten sopimusten sallimilla ehdoilla” on ymmärrettävä tarkoittavan niiden etujen osalta, jotka ovat saatavissa vakuutusmaksusta riippumatta muun muassa, että sopimuspuoli voi vaatia määrättyä oleskeluaikaa ennen etuuksien myöntämistä muiden sopimusvaltioiden kansalaisille.

Article 12, paragraph 4

The words ”and subject to the conditions laid down in such agreements” in the introduction to this paragraph are taken to imply *inter alia* that with regard to benefits which are available independently of any insurance contribution a Contracting Party may require the completion of a prescribed period of residence before granting such benefits to nationals of other Contracting Parties.

13 artiklan 4 kohta

Hallitukset, jotka eivät ole osapuolia Euroopan sosiaali- ja lääkintäapua koskevan yleissopimuksen osapuolia voivat ratifioida sosiaalisen peruskirjan tämän kappaleen osalta edellyttäen, että ne myöntävät muiden sopimusvaltioiden kansalaisille kohtelun, joka on yhdenmukainen mainitun yleissopimuksen määräysten kanssa.

19 artiklan 6 kohta

Tämän määräyksen soveltamisen yhteydessä on katsottava, että ilmaisu ”ulkomaalaisen työntekijän perhe” tarkoittaa ainakin tämän vaimoa ja alle 21-vuotiaita huollettavia lapsia.

III osa

Katsotaan, että peruskirja sisältää luonteeltaan kansainvälisiä oikeudellisia velvoitteita, joiden soveltaminen on ainoastaan sen IV osassa säädetyn valvonnan alainen.

20 artiklan 1 kohta

Katsotaan, että ”numeroidut kohdat” voivat tarkoittaa artikloja, joissa on vain yksi kohta.

V osa

30 artikla

Ilmaisu ”sodan tai muun yleisen hätätilan aikana” tulee ymmärtää siten, että se kattaa myös sodan uhan.

Article 13, paragraph 4

Governments not Parties to the European Convention on Social and Medical Assistance may ratify the Social Charter in respect of this paragraph provided that they grant to nationals of other Contracting Parties a treatment which is in conformity with the provisions of the said Convention.

Article 19, paragraph 6

For the purpose of this provision, the term ”family of a foreign worker” is understood to mean at least his wife and dependent children under the age of 21 years.

Part III

It is understood that the Charter contains legal obligations of an international character, the application of which is submitted solely to the supervision provided for in Part IV thereof.

Article 20, paragraph 1

It is understood that the ”numbered paragraphs” may include Articles consisting of only one paragraph.

Part V

Article 30

The term ”in time of war or other public emergency” shall be so understood as to cover also the *threat* of war.

Euroopan sosiaalisen peruskirjan lisäpöytäkirja

Johdanto

Tämän lisäpöytäkirjan allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat päättäneet

ryhtyä uusiin toimenpiteisiin laajentaakseen Torinossa 18 lokakuuta 1961 allekirjoitettavaksi avatun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (jäljempänä "peruskirja") takaamaa sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien suojelua, ovat sopineet seuraavasta:

I OSA

Sopimuspuolet hyväksyvät toimintansa päämääräksi, johon pyritään kaikin asianmukaisin, niin kansallisin kuin kansainvälisin keinoin, saada aikaan olosuhteet, joissa seuraavat oikeudet ja periaatteet voidaan toteuttaa tehokkaalla tavalla:

1. Kaikilla työntekijöillä on oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun työ- ja ammattiasioissa ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

2. Työntekijöillä on oikeus saada tietoja ja osallistua yhteisiin neuvotteluihin yritysten sisällä.

3. Työntekijöillä on oikeus osallistua yrityksen työolosuhteita ja työympäristöä koskevien päätöksien ja parannuksien tekemiseen.

4. Jokaisella iäkkäällä henkilöllä on oikeus sosiaaliseen suojeluun.

II OSA

Sopimuspuolet sitoutuvat III osan määräysten mukaisesti pitämään seuraavissa artikloissa määrättyjä velvoitteita itseään sitovina:

Additional Protocol to the European Social Charter

Preamble

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Resolved to take new measures to extend the protection of the social and economic rights guaranteed by the European Social Charter, opened for signature in Turin on 18 October 1961 (hereinafter referred to "the Charter"), Have agreed as follows:

Part I

The Parties accept as the aim of their policy to be pursued by all appropriate means, both national and international in character, the attainment of conditions in which the following rights and principles may be effectively realised:

1. All workers have the right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex.

2. Workers have the right to be informed and to be consulted within the undertaking.

3. Workers have the right to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment in the undertaking.

4. Every elderly person has the right to social protection.

Part II

The Parties undertake, as provided for in Part III, to consider themselves bound by the obligations laid down in the following articles:

1 artikla

Oikeus yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun työ- ja ammattiasioissa ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää

1. Toteuttaakseen yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun työ- ja ammattiasioissa ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat tunnustamaan tämän oikeuden ja ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin varmistaa sen soveltamisen ja edistääkseen sitä seuraavilla alueilla:

- työhönpääsy, irtisanomissuoja ja uudelleensijoitus,
- ammatinvalinnanohjaus, ammatillinen koulutus, uudelleen koulutus ja kuntoutus, — työsuhteen ehdot ja työolosuhteet, palkkaus mukaan luettuna,
- urakehitys, mukaan luettuna uralla eteneminen.

2. Naisten suojelua, etenkin raskautta, synnytystä ja synnytyksen jälkeistä aikaa koskevia määräyksiä, ei pidä katsoa tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitetuksi syrjinnäksi.

3. Tämän artiklan 1 kappale ei estä erityistoimenpiteisiin ryhtymistä tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamiseksi.

4. Ammatilliset toiminnot, jotka laatunsa tai olosuhteiden vuoksi voidaan uskoa vain määrättyä sukupuolta olevien henkilöiden tehtäväksi, voidaan sulkea tämän artiklan tai joidenkin sen määräysten soveltamisalan ulkopuolelle.

2 artikla

Oikeus tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin

1. Toteuttaakseen työntekijöiden oikeuden tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin yrityksen sisällä tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään toimenpiteisiin tai suosimaan toimenpiteitä, jotka tekevät kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti työntekijöille tai heidän edustajilleen mahdolliseksi

a. saada säännöllisesti tai sopivina ajankohdina ja ymmärrettävällä tavalla tietoja sen yrityksen taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta jonka palveluksessa he ovat, edellyttäen, että tietty, yrityksen kannalta mahdollisesti

Article 1

Right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex

1. With a view to ensuring the effective exercise of the right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex, the Parties undertake to recognise that right and to take appropriate measures to ensure or promote its application in the following fields:

- access to employment, protection against dismissal and occupational resettlement;
- vocational guidance, training, retraining and rehabilitation;

— terms of employment and working conditions including remuneration;

— career development including promotion.

2. Provisions concerning the protection of women, particularly as regards pregnancy, confinement and the post-natal period, shall not be deemed to be discrimination as referred to in paragraph 1 of this Article.

3. Paragraph 1 of this Article shall not prevent the adoption of specific measures aimed at removing de facto inequalities.

4. Occupational activities which, by reason of their nature or the context in which they are carried out, can be entrusted only to persons of a particular sex may be excluded from the scope of this Article or some of its provisions.

Article 2

Right to information and consultation

1. With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to be informed and consulted within the undertaking, the Parties undertake to adopt or encourage measures enabling workers or their representatives, in accordance with national legislation and practice:

a. to be informed regularly or at the appropriate time and in a comprehensible way about the economic and financial situation of the undertaking employing them, on the understanding that the disclosure of certain informa-

sesti vahingollinen informaatio voidaan evätä tai pitää salassa; ja

b. saada hyvissä ajoin neuvotella päätösehdotuksista, joilla voisi olla huomattava vaikutus työntekijöiden etuihin, etenkin päätöksistä, joilla voisi olla merkittävä vaikutus yrityksen työllisyysilanteeseen.

2. Sopimuspuolet voivat sulkea tämän artiklan 1 kappaleen soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset yritykset, joiden palveluksessa on vähemmän työntekijöitä kuin kansallisen lainsäädännön tai käytännön määrittämä tietty lukumäärä.

3 artikla

Oikeus osallistua työolosuhteita ja työympäristöä koskevien päätöksien ja parannuksien tekemiseen

1. Toteuttakseen työntekijöiden oikeuden osallistua työolosuhteita ja työympäristöä koskevien päätöksien ja parannuksien tekemiseen tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään toimenpiteisiin tai suosimaan toimenpiteitä, jotka tekevät työntekijöille tai heidän edustajilleen mahdolliseksi kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti vaikuttaa osaltaan

a. työolosuhteita, työn organisaatiota ja työympäristöä koskevien päätöksien ja parannuksien tekemiseen,

b. työterveyteen ja -turvallisuuteen yrityksen piirissä,

c. sosiaalisten ja sivistyksellisten palvelujen ja edellytysten järjestämiseen yritysten piirissä,

d. näitä asioita koskevien määräysten noudattamisen valvontaan.

2. Sopimuspuolet voivat sulkea tämän artiklan 1 kappaleen soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset yritykset, joiden palveluksessa on vähemmän työntekijöitä kuin kansallisen lainsäädännön tai käytännön määrittämä tietty lukumäärä.

4 artikla

Iäkkäiden henkilöiden oikeus sosiaaliseen suojeluun

Jotta iäkkäiden henkilöiden oikeus sosiaaliseen suojeluun toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat joko suoraan tai yh-

tion which could be prejudicial to the undertaking may be refused or subject to confidentiality; and

b. to be consulted in good time on proposed decisions which could substantially affect the interests of workers, particularly on those decisions which could have an important impact on the employment situation in the undertaking.

2. The Parties may exclude from the field of application of paragraph 1 of this Article, those undertakings employing less than a certain number of workers to be determined by national legislation or practice.

Article 3

Right to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment

1. With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment in the undertaking, the parties undertake to adopt or encourage measures enabling workers or their representatives, in accordance with national legislation and practice, to contribute:

a. to the determination and the improvement of the working conditions, work organisation and working environment;

b. to the protection of health and safety within the undertaking;

c. to the organisation of social and socio-cultural services and facilities within the undertaking;

d. to the supervision of the observance of regulations on these matters.

2. The Parties may exclude from the field of application of paragraph 1 of this Article, those undertakings employing less than a certain number of workers to be determined by national legislation or practice.

Article 4

Right of elderly persons to social protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of elderly persons to social protection, the Parties undertake to adopt or encour-

teistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa ryhtymään toimenpiteisiin tai suosiimaan sopivia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on etenkin

1. tehdä iäkkäille henkilöille mahdolliseksi pysyä yhteiskunnan täysjäsenenä niin kauan kuin mahdollista turvaamalla heille

a. riittävät varat, jotta he voivat viettää tyydyttävää elämää ja ottaa aktiivisesti osaa julkiseen, sosiaaliseen ja kulttuurielämään,

b. tiedotustoiminta, jonka kautta iäkkäät henkilöt saavat tietoja käytettävissä olevista palveluista ja tilaisuuksista ja näiden käyttömahdollisuuksista,

2. tehdä ikääntyneille henkilöille mahdolliseksi valita vapaasti oma elämäntapansa ja viettää itsenäistä elämää heille tutussa ympäristössä niin kauan kuin he haluavat ja siihen pystyvät,

a. huolehtimalla heidän tarpeitaan ja terveydentilaansa vastaavien asuntojen saatavuudesta tai riittävää tukea heidän asunto-olojensa muuttamiseen,

b. heidän tilansa vaatimilla terveydenhuolto- ja muilla palveluilla,

3. taata laitoksissa asuville iäkkäille henkilöille asianmukainen tuki, ottaen huomioon heidän yksityiselämänsä, ja taata heille osallistuminen elinolosuhteitaan laitoksessa koskevien päätöksien tekemiseen.

age, either directly or in co-operation with public or private organisations, appropriate measures designed in particular:

1. to enable elderly persons to remain full members of society for as long as possible, by means of:

a. adequate resources enabling them to lead a decent life and play an active part in public, social and cultural life;

b. provision of information about service and facilities available for elderly persons and their opportunities to make use of them;

2. to enable elderly persons to choose their life-style freely and to lead independent lives in their familiar surroundings for as long as they wish and are able, by means of:

a. provision of housing suited to their needs and their state of health or of adequate support for adapting their housing;

b. the health care and the services necessitated by their state;

3. to guarantee elderly persons living in institutions appropriate support, while respecting their privacy, and participation in decisions concerning living conditions in the institution.

III OSA

5 artikla

Sitoumukset

1. Kukin sopimuspuoli sitoutuu

a. pitämään tämän lisäpöytäkirjan I osaa niiden päämäärien julistuksena, joihin se pyrkii kaikin asianmukaisin keinoin, kuten kyseisen osan johdannossa on mainittu,

b. pitämään tämän lisäpöytäkirjan II osan yhtä tai useampaa artiklaa itseään sitovina.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaisesti valitusta artiklasta tai artikloista ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille sopimusvaltion ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisen yhteydessä.

3. Jokainen sopimuspuoli voi myöhemmin ilmoittaa pääsihteerille kirjallisesti, että se pi-

Part III

Article 5

Undertakings

1. Each of the Parties undertakes:

a. to consider Part I of this Protocol as a declaration of the aims with it will pursue by all appropriate means, as stated in the introductory paragraph of that Part;

b. to consider itself bound by one or more articles of Part II of this Protocol.

2. The article or articles selected in accordance with sub-paragraph b of paragraph 1 of this Article, shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe at the time when the instrument of ratification, acceptance or approval of the Contracting State concerned is deposited.

3. Any Party may, at a later date, declare by notification to the Secretary General that it

tää itseään sitovina tämän lisäpöytäkirjan II osan mitä tahansa artikloja, joita se ei ole hyväksynyt jo tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti. Tällaisia myöhemmin tehtyjä sitoumuksia pidetään ratifioinnin tai hyväksymisen olennaisena osana ja ne tulevat voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua ilmoituksen antamisesta.

IV OSA

6 artikla

Tehtyjen sitoumusten noudattamisen valvonta

Sopimuspuolet antavat kertomukset niiden tämän lisäpöytäkirjan II osan määräysten soveltamisesta, jotka ne ovat hyväksyneet peruskirjan 21 artiklan mukaisissa raporteissa.

V OSA

7 artikla

Sitoumusten toteuttaminen

1. Tämän lisäpöytäkirjan II osan 1—4 artiklan sovellettavat määräykset voidaan toteuttaa

- a. laeilla tai säädöksillä,
- b. työnantajien tai työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen välisillä sopimuksilla,
- c. näiden kahden menetelmän yhdistelmällä tai
- d. käyttäen muita soveliaita keinoja.

2. Tämän lisäpöytäkirjan II osan 2 ja 3 artiklasta johtuvat sitoumukset ovat voimassa, jos määräyksiä sovelletaan kyseisten työntekijöiden valtaosaan tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

8 artikla

Peruskirjan ja tämän lisäpöytäkirjan väliset suhteet

1. Tämän lisäpöytäkirjan määräykset eivät rajoita peruskirjan määräyksiä.

2. Peruskirjan 22—32 ja 36 artiklaa sovelletaan mutatis mutandis tähän pöytäkirjaan.

considers itself bound by any articles of Part II of this Protocol which it has not already accepted under the terms of paragraph 1 of this Article. Such undertakings subsequently given shall be deemed to be an integral part of the ratification, acceptance or approval, and shall have the same effect as from the thirtieth day after the date of the notification.

Part IV

Article 6

Supervision of compliance with the undertakings given

The Parties shall submit reports on the application of those provisions of Part II of this Protocol which they have accepted in the reports submitted by virtue of Article 21 of the Charter.

Part V

Article 7

Implementation of the undertakings given

1. The relevant provisions of Articles 1 to 4 of Part II of this Protocol may be implemented by:

- a. laws or regulations;
- b. agreements between employers or employers' organisations and workers' organisations;
- c. a combination of those two methods; or
- d. other appropriate means.

2. Compliance with the undertakings deriving from Articles 2 and 3 of Part II of this protocol shall be regarded as effective if the provisions are applied, in accordance with paragraph 1 of this Article, to the great majority of the workers concerned.

Article 8

Relations between the Charter and this Protocol

1. The provisions of this Protocol shall not prejudice the provisions of the Charter.

2. Articles 22 to 32 and Article 36 of the Charter shall apply, mutatis mutandis, to this Protocol.

9 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Tätä pöytäkirjaa sovelletaan kunkin sopimuspuolen emämaahan. Valtio voi allekirjoituksen tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettamisen yhteydessä määrittää Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä sen alueen, jota pidetään sen emämaana tätä tarkoitusta varten.

2. Ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän pöytäkirjan tai milloin hyvänsä sen jälkeen jokainen sopimusvaltio voi kirjallisesti ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille, että pöytäkirjan tai sen osan soveltamisalaan kuuluvat mainitussa ilmoituksessa määritetty emämaan ulkopuolella sijaitseva alue tai määritetyt alueet, joiden kansainvälisistä suhteista se on vastuussa tai joista se haluaa ottaa kansainvälisen vastuun. Sen tulee ilmoituksessaan määrittää se lisäpöytäkirjan II osan artikla tai ne artikkelit, jotka se hyväksyy sitoviksi ilmoituksessa nimettyihin alueisiin nähden.

3. Lisäpöytäkirja kattaa edellämainitussa ilmoituksessa nimetyn alueen tai alueen kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä lukien, kun pääsihteeri on saanut tiedon tällaisesta ilmoituksesta.

4. Sopimuspuoli voi myöhemmin ilmoittaa kirjallisesti Euroopan neuvoston pääsihteerille, että se hyväksyy sitoviksi artikloja, joita se ei ole jo aikaisemmin hyväksynyt alueen tai alueiden osalta, jotka pöytäkirja kattaa tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti. Tällaisia myöhemmin tehtyjä sitoumuksia on pidettävä alkuperäisen ilmoituksen olennaisena osana kyseiseen alueeseen nähden ja tulevat voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun pääsihteeri on saanut tiedon kyseisestä ilmoituksesta.

10 artikla

Allekirjoittaminen, ratifiointi, hyväksyminen ja voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten peruskirjan allekirjoittaneille Eu-

Article 9

Territorial application

1. This Protocol shall apply to the metropolitan territory of each Party. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, the territory which shall be considered to be its metropolitan territory for this purpose.

2. Any Contracting State may, at the time of ratification, acceptance or approval of this Protocol or at any time thereafter, declare by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe that the Protocol shall extend in whole or in part to a non-metropolitan territory or territories specified in the said declaration for whose international relations it is responsible or for which it assumes international responsibility. It shall specify in the declaration the article or articles of Part II of this Protocol which it accepts as binding in respect of the territories named in the declaration.

3. This Protocol shall enter into force in respect of the territory or territories named in the aforesaid declaration as from the thirtieth day after the date on which the Secretary General shall have notification of such declaration.

4. Any Party may declare at a later date by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, that, in respect of one or more of the territories to which this Protocol has been extended in accordance with paragraph 2 of this Article, it accepts as binding any articles which it has not already accepted in respect of that territory or territories. Such undertakings subsequently given shall be deemed to be an integral part of the original declaration in respect of the territory concerned, and shall have the same effect as from the thirtieth day after the date on which the Secretary General shall have notification of such declaration.

Article 10

Signature, ratification, acceptance, approval and entry into force

1. This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe

roopan neuvoston jäsenvaltioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Minkään Euroopan neuvoston jäsenvaltion ei tule ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa muulloin kuin samanaikaisesti peruskirjan ratifioinnin kanssa tai sen jälkeen.

Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

2. Pöytäkirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kolmas ratifiointi- tai hyväksymiskirja on talletettu.

3. Myöhemmin ratifioivien allekirjoittajavaltioiden osalta pöytäkirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun niiden ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettu.

11 artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän pöytäkirjan vasta viiden vuoden kuluttua siitä päivästä, jona pöytäkirja sen kohdalta on tullut voimaan tai sitä seuraavien kaksivuotisjaksojen päättyessä ja kaikissa kyseisissä tapauksissa irtisanottuaan pöytäkirjan kuusi kuukautta aikaisemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille tehdyllä ilmoituksella. Tällainen irtisanominen ei vaikuta pöytäkirjan sitovuuteen muihin sopimuspuoliin nähden edellyttäen, että kyseisiä sopimuspuolia on aina vähintään kolme.

2. Sopimuspuoli voi edellisen kohdan määräysten mukaisesti sanoa irti hyväksymänsä tämän pöytäkirjan II osan jonkin artiklan edellyttäen, ettei sopimuspuolta sitovien artiklojen lukumäärä koskaan laske alle yhden.

3. Sopimuspuoli voi sanoa irti tämän lisäpöytäkirjan tai jonkin pöytäkirjan II osan artikloista tämän artiklan 1 kappaleessa määritellyillä ehdoilla sellaisen alueen osalta, johon pöytäkirjaa sovelletaan 9 artiklan 2 ja 4 kappaleen mukaisesti tehdyn ilmoituksen nojalla.

4. Jokaisen peruskirjaan ja tähän lisäpöytäkirjaan sitoutuneen sopimuspuolen, joka irtisanoo peruskirjan sen 37 artiklan 1 kappaleen määräysten mukaisesti, katsotaan irtisanoneen myös lisäpöytäkirjan.

who are signatories to the Charter. It is subject to ratification, acceptance or approval. No member State of the Council of Europe shall ratify, accept or approve this Protocol except at the same time as or after ratification of the Charter. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval.

3. In respect of any signatory State ratifying subsequently, this Protocol shall come into force as from the thirtieth day after the date of deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 11

Denunciation

1. Any Party may denounce this Protocol only at the end of a period of five years from the date on which the Protocol entered into force for it, or at the end of any successive period of two years, and, in each case, after giving six months' notice to the Secretary General of the Council of Europe. Such denunciation shall not affect the validity of the Protocol in respect of the other Parties provided that at all times there are not less than three such Parties.

2. Any Party may, in accordance with the provisions set out in the preceding paragraph, denounce any article of Part II of this Protocol accepted by it, provided that the number of articles by which this Party is bound shall never be less than one.

3. Any Party may denounce this Protocol or any of the articles of Part II of the Protocol, under the conditions specified in paragraph 1 of this Article, in respect of any territory to which the Protocol is applicable by virtue of a declaration made in accordance with paragraphs 2 and 4 of Article 9.

4. Any Party bound by the Charter and this Protocol, which denounces the Charter in accordance with the provisions of paragraph 1 of Article 37 thereof, will be considered to have denounced the Protocol likewise.

12 artikla

Tiedotukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri antaa tiedoksi neuvoston jäsenvaltioille ja Kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle

- a. kaikki allekirjoittamiset,
- b. kaikki ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen tallettamiset,
- c. tämän pöytäkirjan 9 ja 10 artiklan mukaiset voimaantulopäivät,
- d. kaikki muut tähän pöytäkirjaan liittyvät toimet, ilmoitukset tai tiedotukset.

13 artikla

Liite

Tämän lisäpöytäkirjan liite muodostaa sen erottamattoman osan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän peruskirjan.

Tehty Strasbourgissa 5 päivänä toukokuuta 1988 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa viralliset jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.

Article 12

Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and the director General of the International Labour Office of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
- c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 9 and 10;
- d. any other act, notification or communication relating to this Protocol.

Article 13

Appendix

The Appendix to this Protocol shall form an integral part of it.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, this 5th day of May 1988, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Pöytäkirjan liite

Pöytäkirjan soveltamisala suojelun kohteena olevien henkilöiden osalta

1. Ulkomaalaiset kuuluvat 1—4 artiklan henkilöihin vain jos nämä ovat muiden sopimuspuolten kansalaisia, jotka laillisesti asuvat tai työskentelevät säännöllisesti kyseisen sopimuspuolen alueella, edellyttäen että näitä artikloja tulkitaan peruskirjan 18 ja 19 artiklan valossa.

Tämä tulkinta ei estä mitään sopimuspuolta tarjoamasta vastaavanlaisia etuja myös muille henkilöille.

2. Sopimuspuolet myöntävät Genevessä 28 päivänä heinäkuuta 1951 allekirjoitetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen ja 31 päivänä tammikuuta 1967 allekirjoitetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan lisäpöytäkirjan määrittelemille pakolaisille, jotka laillisesti oleskelevat sen alueella, mahdollisimman edullisen kohtelun, joka ei missään tapauksessa ole epäedullisempi kuin se, johon sopimuspuoli on sitoutunut sanottujen sopimusten ja muiden kyseisiin pakolaisiin sovellettavien voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

3. Sopimuspuolet myöntävät New Yorkissa 28 päivänä syyskuuta 1954 allekirjoitetun valtiottomien henkilöiden asemaa koskevan yleissopimuksen määrittelemille valtiottomille henkilöille, jotka laillisesti oleskelevat sen alueella, mahdollisimman edullisen kohtelun, joka ei missään tapauksessa ole epäedullisempi kuin se, johon sopimuspuoli on sitoutunut mainitun yleissopimuksen tai jonkin muun kyseisiin valtiottomiin henkilöihin sovellettavan voimassa olevan kansainvälisen sopimuksen mukaisesti.

1 artikla

Katsotaan, että sosiaaliturvaan liittyvät asiat samoin kuin muut työttömyys-, vanhuus- ja leskeysetuksiin liittyvät määräykset voidaan sulkea tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle.

Appendix to the Protocol

Scope of the Protocol in terms of persons protected

1. The persons covered by Articles 1 to 4 include foreigners only insofar as they are nationals of other Parties lawfully resident or working regularly within the territory of the Party concerned subject to the understanding that these articles are to be interpreted in the light of the provisions of Articles 18 and 19 of the Charter.

This interpretation would not prejudice the extension of similar facilities to other persons by any of the parties.

2. Each Party will grant to refugees as defined in the convention relating to the Status of Refugees, signed at Geneva on 28 July 1951 and in the Protocol of 31 January 1967, and lawfully staying in its territory, treatment as favourable as possible and in any case not less favourable than under the obligations accepted by the Party under the said instruments and under any other existing international instruments applicable to those refugees.

3. Each Party will grant to stateless persons as defined in the Convention on the Status of Stateless Persons done at New York on 28 September 1954 and lawfully staying in its territory, treatment as favourable as possible and in any case not less favourable than under the obligations accepted by the Party under the said instrument and under any other existing international instruments applicable to those stateless persons.

Article 1

It is understood that social security matters, as well as other provisions relating to unemployment benefit, old age benefit and survivor's benefit, may be excluded from the scope of this Article.

1 artikla 4 kappale

Tätä määräystä ei tule tulkita siten, että se edellyttäisi sopimuspuolten sisällyttävän lakeihin tai säädöksiin luettelon ammateista, jotka luonteensa tai suorittamisyhteytensä vuoksi voidaan varata määrättyä sukupuolta oleville henkilöille.

2 ja 3 artikla

1. Näitä artikloja sovellettaessa ilmaisu ”työntekijöiden edustajat” tarkoittaa henkilöitä, jotka kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti tunnustetaan sellaisiksi.

2. Ilmaisu ”kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö” kattaa tapauksesta riippuen lakien ja määräysten lisäksi työehtosopimukset, muut työnantajien ja työntekijöiden edustajien väliset sopimukset, tavat sekä asiaankuuluvan oikeuskäytännön.

3. Näitä artikloja sovellettaessa ilmaisun ”yritys” ymmärretään tarkoittavan aineellisten tai aineettomien tekijöiden kokonaisuutta, joka on tai ei ole oikeushenkilö ja joka on muodostettu tuottamaan tavaroita tai palveluja taloudellisen voiton saavuttamiseksi ja jolla on valta päättää omasta markkinapolitiikastaan.

4. Katsotaan, että uskonnolliset yhteisöt ja niiden laitokset voidaan jättää näiden artiklojen soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka nämä laitokset ovat 3 kappaleessa tarkoitettuja ”yrittäjiä”. Laitokset, joiden harjoittamaa toimintaa tietyt ihanteet innoittavat tai tietyt, kansallisen lainsäädännön suojelemat moraalikäsitteet ja ihanteet ohjaavat voidaan jättää näiden artiklojen soveltamisalan ulkopuolelle siinä määrin, kuin se on tarpeen yrityksen aatteellisen toiminnan turvaamiseksi.

5. Katsotaan, että silloin kun jossakin valtiossa myönnetään 2 ja 3 artiklassa määrätyt oikeudet yrityksen eri laitoksissa, on katsottava, että kyseinen sopimuspuoli täyttää näistä määräyksistä johtuvat velvoitteet.

3 artikla

Määräys ei vaikuta valtioiden valtaoikeuksiin ja velvoitteisiin, kun kysymyksessä on työpaikkojen terveys- ja turvallisuusmääräysten hyväksyminen, tai kun kysymyksessä ovat niiden soveltamista valvovien elinten valtuudet ja velvollisuudet.

Article 1, paragraph 4

This provision is not to be interpreted as requiring the Parties to embody in laws or regulation a list of occupations which, by reason of their nature or the context in which they are carried out, may be reserved to persons of a particular sex.

Article 2 and 3

1. For the purpose of the application of these articles, the term ”workers’ representatives” means persons who are recognised as such under national legislation or practice.

2. The term ”national legislation and practice” embraces as the case may be, in addition to laws and regulations, collective agreements, other agreements between employers and workers’ representatives, customs as well as relevant case law.

3. For the purpose of the application of these articles, the term ”undertaking” is understood as referring to a set of tangible and intangible components, with or without legal personality, formed to produce goods or provide service for financial gain and with power to determine its own market policy.

4. It is understood that religious communities and their institutions may be excluded from the application of these articles, even if these institutions are ”undertakings” within the meaning of paragraph 3. Establishments pursuing activities which are inspired by certain ideals or guided by certain moral concepts, ideals and concepts which are protected by national legislation, may be excluded from the application of these articles to such an extent as is necessary to protect the orientation of the undertaking.

5. It is understood that where in a State the rights set out in Articles 2 and 3 are exercised in the various establishments of the undertaking, the Party concerned is to be considered as fulfilling the obligations deriving from these provisions.

Article 3

This provision affects neither the powers and obligations of States as regards the adoption of health and safety regulations for workplaces, nor the powers and responsibilities of the bodies in charge of monitoring their application.

Ilmaisun ”sosiaaliset ja sivistykselliset palvelut ja edut” katsotaan tarkoittavan eräiden yritysten työntekijöilleen tarjoamia sosiaalisia ja/tai sivistyksellisiä palveluja, kuten huoltoavustusta, urheilukenttiä, imettäville äideille tarkoitettuja huoneita, kirjastoja, lasten lomaleirejä jne.

4 artikla 1 kappale

Tätä kappaletta sovellettaessa ilmaisu ”niin kauan kuin mahdollista” tarkoittaa iäkkään henkilön fyysistä, henkistä ja älyllistä suorituskykyä.

7 artikla

Katsotaan, ettei 2 artiklan 2 kappaleen ja 3 artiklan 2 kappaleen mukaisesti soveltamisalan ulkopuolelle jätettyjä työntekijöitä oteta huomioon kyseisten työntekijöiden lukumäärää totettaessa.

The terms ”social and socio-cultural services and facilities” are understood as referring to the social and/or cultural facilities for workers provided by some undertakings such as welfare assistance, sports fields, rooms for nursing mothers, libraries, children’s holiday camps, etc.

Article 4, paragraph 1

For the purpose of the application of this paragraph, the term ”for as long as possible” refers to the elderly person’s physical, physiological and intellectual capacities.

Article 7

It is understood that workers excluded in accordance with paragraph 2 of Article 2 and paragraph 2 of Article 3 are not taken into account in establishing the number of workers concerned.